धम्म दय

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

[नेपाल भाषाया लय्-पौ]

यलया श्री सुमंगल विहार स्थित भगवान बुद्ध ! प्रति-सप्ताह वसपोलया सन्मुखे फेतुना उपासकोपासिकापिसं गुणानुस्मरण याना च्वनी :—

ये च बुद्धा अतीता च, ये च बुद्धा अनागता पच्चुप्पन्ना च ये बुद्धा, अहं वन्दामि सब्बदा नत्थि मे सरणं अञ्ञं, बुद्धो मे सरणं वरं एतेन सच्चवज्जेन, होतु मे जय-मङ्गलं उत्तमङ्गेन वन्देहं, पादपंसु वरुत्तमं बुद्धे यो खलितो दोसो, बुद्धो खमतु तं मम बुद्धं जीवित परियन्तं, सरणं गच्छामि।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धलः-पौ

विषय	पौल्याः
बुद्ध-वचनामृत	
प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलन	५३०
मस्तिष्क व हृदय—श्री सौभाग्यनारायण—	५३२
'यलकि……!'—श्री अच्युतबहादुर राजभण्डारी	५३३
शरण—(कविता)—श्रीआशाराम शाक्य	५३६
शील—भिक्षु प्रज्ञारश्मि	५३७
'साहित्य ब्व'—(कविता)—श्री मोहनमान 'अधीर'	५४०
बिलावति मैंया…—श्री माधवलाल कर्माचार्य	५४१
चेतना—(कविता)—श्री भृगुराम	५४२
न्हू-पूजा —(कविता)—श्री ध्रुवनारायण कायस्थ	५४४
अले जि न्हिला—श्री एम० पी० प्रधान	५४५
क्रोध—भिक्षु विवेकानन्द	५४६
बुद्ध-धर्मे…—अनागारिका सुशीला	५४७
युद्धया कारण—श्री मा० जगतलाल	५४८
संघर्ष—श्री भुवनमान कायष्ठ	५५०
जिज्ञासा—(कविता)—श्री शरणलाल उपासक	५५१
सम्पादकीय	
समाचार	

जिमि प्रचारक व एजेण्ट

१. श्री भिक्षु सुबोधानन्द, श्रीघःविहार, यें
२. श्रीसाहु हर्षरत्न, असन टोल, ,,
३. श्री चन्द्रकुमार वज्राचार्य, ७७१ नं० वसन्तपुर, ,,
४. श्री प्रेमबहादुर कंसाकार, केल मासंगल्ली, ,,
५. श्री लोकरत्न तुलाधर, असन, चलाछें, ,,
६. श्री भक्तकृष्ण उपासक, १४९ इखालखु, यल
७. श्री मोतिरत्न, खपींछें, ,,
८. श्री पद्मरत्न शाक्य, हःखा ,,
९. भिक्षु रत्नज्योति, मुनि विहार, ख्वप
१०. नेपाल साहित्य मंदिर, खौमा टोल, ,,
११. श्री वर्णवज्र वज्राचार्य, स्वधा टोल, भोंट
१२. श्री बेखारत्न शाक्य, त्रिशुलीबजार, सांगु
१३. भिक्षु शाक्यानन्द, आनन्दविहार, पाल्पा तानसेन
१४. श्री सानुकाजी नीरकाजी, भिम्सेन टोल, ,,
१५. श्री हेम्बहादुर शाक्य, टक्सार टोल, भोजपुर
१६. श्री जुद्धपति त्रिलोक प्रसाद, चैनपुर
१७. श्री लक्ष्मीप्रसाद श्रेष्ठ, मीनाबजार, बीरगंज
१८. श्री रुपज्योति वज्राचार्य, भिंफेडी
१९. श्री नरेन्द्रनरसिंह शाक्य, रंगेलीबजार, सिक्किम
२०. भिक्षु अनिरुद्ध, धर्मोदय विहार, कालिम्पोंग
२१. श्री संघमुनि कंसाकार, एम्. टी. रोड, दार्जीलिंग
२२. श्रीसाहु त्रिरत्न, धाकं छोकं, ल्हासा
२३. श्री मंगलमान वज्राचार्य, तौलिहवा
२४. श्री जनकदास श्रेष्ठ, विराटनगर

धर्मोदय सभाया न्हूसदस्य

१६२. श्री भूपालमान सिंह प्रधान, ठंबहिल, यें, १६३. श्री कपिलबहादुर, मासंगल्ली, १६४. श्री बेखा-नारायण महर्जन, मरुबहिल, १६५. श्री वृषमान, महाबौद्ध, १६६. श्री जीवराज वज्राचार्य, गाबहाल, यल, १६७. श्री पूर्णबहादुर वज्राचार्य, गाबहाल, १६८. श्री हर्षराज शाक्य, थैना टोल, १६९. श्री ज्ञानरत्न, वज्राचार्य, दिल्ली बजार, यें, १७० श्री त्रिरत्नमान तुलाधर, जुद्धसड़क, १७१. श्री हर्षनरसिंह राज शाक्य, नागबहाल, यल, १७२. श्री बालकृष्ण शम, ज्ञानेश्वर, यें, १७३. श्रीमती बालकृष्ण शम, ज्ञानेश्वर, १७४. श्री ख. मानसवीर जोशी, पुतली सड़क, १७५. श्री चन्द्रमान सिंह मास्के, बांगे मुढ़ा, १७६. श्री कनकद्वीप ब. आ. बसन्तपुर, १७७ श्री चन्द्रबहादुर शाक्य, कोहिटी बहाल, १७८. श्रीसाहु कुलधर शाक्य भिक्षु, कोहिटी बहाल, १७९. श्री डी० महेन्द्रप्रसाद दुलाल बाग बजार, १८०. श्री भगव-तीदास श्रेष्ठ 'कलाप्रवीण' ५/७६९ बसन्तपुर, यें।

२५. श्री बिकुबहादुर, ख्वप
२६. श्री पूर्णकाजी, यें

Downloaded from http://www.dhamma.digital

"भासये जोतये धम्मं"

सम्पादक :—भिक्षु महानाम "कोविद"

सहायक सम्पादक :—सुदर्शन श्रामणेर

वर्ष ६	कलकत्ता	भाद्र वि० संवत् २०१३ अक्टूबर ईसवी संवत् १९५६	अङ्क १२

बुद्ध-वचनामृत

'...भिक्षुपिं, जिं हानं मेगु छुं थुजागु वस्तु मखं, गुकिया अभ्यास मयायेवं गुगु अप्रकट रूपं थुलि अनर्थकारी जुइगु खः, गथे चित्त !...भिक्षुपिं अभ्यास मयायेवं अप्रकट रूपं चित्त तस्सकं अनर्थकारी जुया वनी।

'भिक्षुपिं, जिं हानं मेगु छुं थुजागु वस्तु मखं, गुकिया अभ्यास यायेव, गुगु प्रकट रूपं थुलि कल्याणकारी जुइगु खः, गथे चित्त !...भिक्षुपिं, अभ्यास यायेवं प्रकट रूपं चित्त तस्सकं कल्याणकारी जुइ।...भिक्षुपिं, ...बारबार अभ्यास मयायेवं चित्त तस्सकं अनर्थकारी जुइ...बारबार अभ्यास यायेवं तस्सकं कल्याणकारी जुइ।

'भिक्षुपिं, जिं हानं मेगु छुं थुजागु वस्तु मखं, गुकिया अभ्यास, बारबार अभ्यास मयायेवं थुलि दुःखदायी जुइ, गथे थ्व चित्त !...भिक्षुपिं, अभ्यास, बारबार अभ्यास मयायेवं चित्त दुःखदायी जुइ।

'भिक्षुपिं, जिं हानं मेगु छुं थुजागु वस्तु मखं, गुगु अभ्यास, बारबार अभ्यास यायेवं थुलि सुखदायी जुइ, गथे थ्व चित्त।...भिक्षुपिं, अभ्यास, बारबार अभ्यास यायेवं चित्त सुखदायी जुइ।'

—अंगुत्तर निकाय

Downloaded from http://www.dhamma.digital

प्यंगूगु विश्व बौद्ध सम्मेलन

[धर्मोदय सभाया प्यंगूगु विश्व बौद्ध सम्मेलन सम्बन्धी प्रकाशित विवरणया संक्षिप्तीकरण नापं अनुदित] —सम्पादक

विशाल हिमाल मुले च्वंगु थ्व नेपाल गुलि बांला उलि हे बल्ला, गुलि बल्ला उलि हे बांला। प्रागैतिहासिक कालं निसें थ्व स्वतन्त्र खः। थनया वंशावली बौद्ध वंशावली नाप नापं शुरु जुइ। प्रागैतिहासिक कथं गौतम बुद्धयां न्हापा थ्व हाकुगुं दुने जलाशय जुया च्वंगु खः अले ककुच्छन्द, विपश्वी, शिखि, कनकमुनि, काश्यप इत्यादि बुद्धपिं थन बिज्यात। थ्व प्रागैतिहासिकया खेँ नागार्जन, वागद्वार, गोदावरी, फूच्व, धेंच्व पर्वत–शिखरे च्वंगु चैत्यं, स्वयम्भूं समर्थन याना च्वन। लिपा चीनं श्री मञ्जुश्री बिज्यात, पर्वत क्वे मुना च्वंगु लः दक्षिण पाखें फ्वाना छ्वया शहर दयेकल, अले थ्व नगर बौद्धपिनिगु प्रधान केन्द्र हे बने जुल। थुकथं प्रागैतिहासिक कालं निसें बुद्धपिनिगु अमरवाणी प्रचार यानावं वया च्वंगु भी देशे तुं गौतम बुद्धया जन्म जूगु नेपालया निंतिं निश्चय नं तःधंगु गौरवया खँ खः।

प्रागैतिहासिक कालं निसें बौद्ध संस्कृती नेपाले वैदिक प्रभाव नं कम मदु (?)। तर नेपालं धर्मया नामे हि बाः न्ह्याकेगु जक मखु छफुति हि हे तिकि मनंकेगु हे जक नं मखु, छको ल्वापु पिकायेगु, वैमनष्यं दे स्यंकेगु तकं मयाः। थ्व सहिष्णुता, पारस्परिक मित्रता, बन्धुत्व भावना गुलि बांला, उलि हे संसारयात अनुपम उदाहरण नं खः। निगू धर्मया अविच्छिन्न पम्पकं नेपालया थःगु संस्कृति दु, गुगु देशया दुगः क्वेँ खः। तर १२/१३ दँ न्हापाया एकतंत्री सरकारया अदूरदर्शी नीतिं थ्व छको ल्वमंकल। भिक्षुपिं देशं निष्काशित जुइ माल। थ्व हे नेपालं निष्काशित भिक्षुपिसं सारनाथे थः गुरु चन्द्रमणि महास्थविरया नेतृत्वे धर्मोदय सभाया स्थापना यात। लिपा भिक्षु नारद महास्थविरया नेतृत्वे भिक्षु अमृतानन्द नापं न्याम्हसिगु शिष्ट मण्डल नेपाले वये धुंका सरकारं थःगु द्वं खन। भिक्षुपिं हानं दुहाँ वल। अले धर्मोदय सभा नं नेपाले थ्यन।

नेपाले बौद्धधर्मया प्रचार व पुनरुद्धार्थ भिक्षुपिनिगु तूगु अकथ प्रयत्न नेपालं गबलें ल्वमंके फइ मखु। हानं वसपोलपिनिगु विशेष सम्पर्क शिक्षा दीक्षा लंका व बर्मा पाखे लाःगुलिं नेपाल थेरवाद बौद्ध भिक्षुपिनिगु सम्बन्ध उगु रूपं तुं दत। अले थ्व हे सम्पर्क-सम्बन्धं डा० मललसेकरया प्रयत्ने world fellowship of Buddhist अर्थात् विश्व-बौद्ध भ्रातृत्व संघ स्थापना जूबले नाप नापं तुं धर्मोदय सभायात थ्वं छगू रेजिनल सेन्टरया रूपे स्वीकृत यात। W. F. B. या विधान अनुसारं थ्वया ज्या सकल बौद्धया विच्चे एकता स्थापना यायेगु, विश्वे भगवान बुद्धया शान्ति सन्देशया प्रचार याना विश्वयात संहारं बचे यायेत प्रयत्न यायेगु खः। थ्व हे सिलसिलायू १९५० ईसवी लंकायू सर्वप्रथम विश्व-बौद्ध सम्मेलन जुल। निगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलन १९५२ ईसवी जापानं यात। स्वंगूगु १९५४ स बर्मां यात। फुक सम्मेलनं संसारया फुक्क बौद्धपिंत छपु सूत्रे चीगु नाप नापं थौंया संसारयात भगवान बुद्धया शिक्षां हे जक शान्ति कायम याये फइ धयागु खेँ विश्वास व्याके ब्यूगु दु।

नेपाले जुइगु थ्व सम्मेलन थ्व हे क्रमया प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलन खः। बर्मायू जूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलनया निमन्त्रणा नेपालयात बःबले तत्कालीन प्रधान मन्त्री श्री मातृकाप्रसाद कोइरालाजुं थुजागु छगू सम्मेलन याये दुसा नेपालयात धार्मिक दृष्टिकोणं जक मखु, मेमेगु आपालं दृष्टिकोणं नं लाभदायक सिद्ध जुइ धका स्व० श्री ५ महाराजधिराज त्रिभुवन वीर विक्रमशाह देवजुया न्ह्योने विचार प्वंकूबले वसपोलं नं ज्यू बां हे लाइ धका धया बिज्यात। तदनुसार प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलन धर्मोदय सभाया तत्वावधाने यायेगु अनुरोध सह छगू सन्देश नं प्रतिनिधि मण्डलया उप-नेता तत्कालीन सभाया सेक्रेटरी भिक्षु अमृतानन्द स्थविरयात बिया छ्वया बिज्यात। व निमंत्रणाया थ्व प्यंगूगु सम्मेलन १५ नवम्बर १९५६ निसें जुइगु खः, गुगु निमंत्रणा फुक W. F. B. या रेजिनल सेन्टर्स स्वीकृत नं जुइ धुंकल।

वर्तमान श्री ५ महाराजधिराज महेन्द्र वीर विक्रमशाह देव पाखें नं थ्व प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलने विशेष मन तया बिज्याना सम्मेलन सर्व प्रकारं सफल यायेगु निंतिं धर्मोदय सभायात आवश्यक फुक दिशायू सहयोग बिया बिज्यायेगु आश्वासन कया थ्व सभा नेपाले जुइगु थःगु हे पहःयागु विशाल एवं सर्वप्रथमया अन्तरराष्ट्रीय सम्मेलन रूप बीत धर्मोदय सभा छिकपिनिगु न्ह्योने नं

Downloaded from http://www.dhamma.digital

सहयोग प्राप्त यायेत न्ह्यचिला च्वंगु दु ।

न्हिन्हिसे न्हिन्हि वृद्धि जुयावं वना च्वंगु वर्तमान नेपालया अन्तरराष्ट्रीय क्षत्रया प्रतिष्ठा व इज्जतयात लुमंका तःतःधंगु राष्ट्रत नाप मित्रता स्थापना यायेगु अर्थात् कुलि चिनेगु सिद्धान्त न्ह्योनेतया प्रधान मंत्री श्री टंकप्रसाद आचार्यया नायकत्वे संगठित वर्तमान सरकारं नं थ्व सम्मेलनयात प्रत्येक प्रकारं सफल यायेत आवश्यक सहयोग प्रदान याइगु दु । धात्थें ला थ्व थःगु डंगं जुइगु दके न्हापांगु दके तःधंगु अन्तरराष्ट्रीय सम्मेलन सफल यायेगु धर्मोदय सभायागु जक मखु, बौद्धपिनिगु जक नं मखु, नेपालया छम्ह छम्ह दत्तले नेपालीयागु गौरव, इज्जत व प्रतिस्था तयेगु ज्या खः । थपाय्धंगु सम्मेलन धर्मोदय सभां जक सफल याये फइगु मखु, थ्व सम्मेलनया सफलताया निंतिं प्रत्येक नेपालीयात सद्भावनापूर्ण आत्मीय सहायता व सहयोगया नितान्त आवश्यक जू । उकिं जाति, धर्म, वर्ण, वर्गया भेदभाव मतसे नेपाली मात्रं धर्मोदय सभायात मदद बिया थ्व सम्मेलन सफल यायेगु हार्दिक अनुरोध सभां याइ । जिमित आशा एवं विश्वास दु, छिकपिं छपिं फुकसिगु पाखें यथायुक्त सहायता व सहयोग अवश्य प्राप्त जुइ, अले विदेशी राष्ट्रया न्ह्योने आतिथ्य सत्कारे झीसं कयावं वया च्वनागु गौरव व इज्जते भ्याः भती हे म्ह थुकी नं प्राप्त जुइ मखु ।

थ्व सम्मेलनया विभिन्न ज्याया निंतिं धर्मोदय सभां अन्दाजी मोह तका १,८९,०००) व कं० रु० १,७९,२५०) मोह खर्चयागु बजेट सरकारया न्ह्योने तःगु खः । नेपाल सरकार पाखें थ्व सम्मेलन सम्पन्न यायेया निंतिं हालयात कं० रु० १,००,०००) व मोह ५०,०००) तका चन्दा ब्यूगु दु । थुकिया निंतिं धर्मोदय सभां सरकारयात हार्दिक धन्यवाद अर्पण याःगु दु । थ्व बाहेक सम्मेलन सम्बन्धी फुक ज्या बांलाक सुचारु रूपं यायेत माःगु रूपं निकासा याना बीगु बीकेगु निंतिं श्री ५ महाराजधिराजया प्रमुख निजी सचिव श्री लोकदर्शनजुया अध्यक्षताय् छगू कमिटी नं गठन जूगु दु । हानं थ्व च्वया तयागु कमिटीत गठन याइगु (याःगु ?) दु । उत्साही पासापिसं थःपिं कमिटी च्वना सहयोग बिया सम्मेलन सफल याना दिसँ ।

(अ) सर्वसाधारण ज्याया सञ्चालक धर्मोदय सभा

(आ) स्वागत कमिटी

(इ) प्रोग्राम कमिटी

(ई) भोजन प्रबन्धक कमिटी

(उ) डेरा प्रबन्धक कमिटी

(ऊ) यातायात प्रबन्धक कमिटी

(ए) स्वयं सेवक संगठन कमिटी

(ऐ) अनुवादक कमिटी

(ओ) प्रचारक कमिटी

(औ) सम्पादक कमिटी

(अं) चन्दा कमिटी

(अः) सांस्कृतिक कमिटी

कमिटीं याये माःगु ज्यात :—

(अ) धर्मोदय सभां सर्वसाधारण फुक ज्याया प्रबन्ध मिले यायेगु ।

(आ) स्वागत कमिटीं अतिथि प्रतिनिधिपिंत बांलाक स्वागत यायेगु व वेकःपिंत बांलागु प्रभावं प्रभावित यायेत प्रयत्न यायेगु ।

(इ) प्रोग्राम कमिटीं हेडक्वार्टर समेतयागु सलाह कया सम्मेलनया प्रोग्राम तयार यायेगु ।

(ई) भोजन प्रबन्धक कमिटीं प्रतिनिधिपिंत बांलाक भोजनया प्रबन्ध मिले याना बीगु, भोजन सम्बन्धी माःगु व्यवस्था यायेगु ।

(उ) डेरा प्रबन्धक कमिटीं डेलिगेट, विशेष आमंत्रित तथा दर्शकपिनिगु निंतिं डेराया प्रबन्ध बांलाक मिले यायेगु । थुकिया लागी सरकार पाखें छें काये माःथाय् कायेगु व होटल इत्यादी मिले याये माःथाय् यायेगु ।

(ऊ) यातायात प्रबन्धक कमिटीं याये माःगु ज्यात :—

१—यातायातया बारे मोटर, हवाई जहाज, साईकल आदिया बांलाक प्रबन्ध मिले यायेगु व बांलाक सफा सुघरया प्रबन्ध यायेगु ।

२. नियमित इले नियमित थासे थ्यंका बीगु व नियमित इले नियमित आफिसे थ्यंकः वयेगु हानं अधिकारी आफिस पाखें ब्यूगु सूचना बमोजिम सहयोग बीगु ।

३. यातायातया लागी मालीगु पेट्रोल इत्यादिया पूरा स्टाक तया उकिया व्यय बांलाक यायेगु अर्थात् बांलाक त्याः तयेगु ।

४. आफिसया कर्मचारीपिंत स्तर अनुसारं सुयात छु चीजया आवश्यक जुइ, मोटर, साईकल आदिया प्रबन्ध मिले यायेगु ।

५. नेपाल भरया फुक ड्राइभर व इंजिनियरतयेगु सहयोग

[त्यँगु ५३९ पेजे]

Downloaded from http://www.dhamma.digital

मस्तिष्क व हृदय

श्री सौभाग्यनारायण, ख्वप

मस्तिष्क ! हृदय ! 'व' मस्तिष्क। 'छ' हृदय। 'व' अले 'छ' या 'छ' अले 'व' छुं पाः ला ? भति हे मपाः ? 'छ' व 'व'। 'व' व 'छ'। उप्पो नं मखु म्हो नं मखु, पायछि ! न्ह्याकथं स्व, 'व' व 'छ' व। केवल निम्ह हे जक, थप्वीका स्व, कोप्वीका स्व, च्वं स्व, क्वं स्व। किन्तु निम्हं छम्ह खः ला ? मखू। 'व' व हे जुल। 'छ' छ हे जुल। गन खः गन खः, गाक्कं पाः। केवल आकारे जक मखु, निम्ह-स्यां रङ्ग व तत्वे तक नं पाचुक हे पाः। अले गनं वइ, गनं धाइ 'छ' नं मखु 'व' नं मखु। 'छ' व 'व' या बराबर 'जि' खः धका ? व हे 'जि' थौं जीवन प्याखंया दबुली प्याखं ल्हुया च्वंगु दु धकासु मानव जातीया वर्णन याइम्ह वया धाइगु खइ !

'वं' वया ज्याय् खेला च्वंगु दु, अथे हे 'छं' नं छंगु। थःथःगु थासय् 'व' नं 'छ' नं उत्ति हे सुप्रदिप्त। धायमाल धाःसा निम्हं अद्वितीय। 'व' या प्रकाश-रश्मि मध्यंगु गनं मदु। यबले यथाय् यथिंजागु बस्तुइ नं 'व' या रश्मि दुने वने फु। 'व' या रश्मिया न्ह्या-ज्या (गति) यात दुनियाय् छुकिं नं पने फइ मखु। बरु सूर्य रश्मि सा अःपुक छगू किचलं हे पने फु। हानं सूर्य रश्मि 'व' या न्ह्या-ज्या यात लिफिगु ला छु लिलाके हे फइ मखु। थुकिं बांलाक सी दु, सूर्योया बः 'व' या बः स्वया गाक्कं सिमित।

अथे हे 'व' तुइचा धाः, 'छ' ह्याउँचा, फुक्कसित नये फुम्ह खः। खजा 'व' या स्वया 'छं' परिमाणे नं थाय् काइगुलिं नं यक्वं म्ह। परन्तु 'व' या अज्यागु अपार रश्मि दक्को मुना लुपुरुं लुपुरुं छुं म्वाःक 'छं' स्वथने फु। चिधंसा क्वे च्वंसां विश्व हे छं ख्यः याना प्याखं ल्हुइका तये फु। थुगुकथं निम्हं अजोपिं हे खः। 'व' मस्तिष्क 'छ' हृदय गाक्कं अन्तर दु। परन्तु 'व' व 'छ' स तिनि हे 'जि' जुइ— सजीव जि। गुकियात परिभाषा बिया विश्लेषणे हल धाःसा 'मानव' जू वइ। 'व जि मानव' कल्पना ख्यलेयाम्ह मखु। भी नापं थन हे भी हे खः।

भू वेत्तातय् धापू अनुसारं पृथ्वी निगू अरब दँ मयाये धुंकूगु खः। थ्व हे सिल सिलाय् पृथ्वी निर्जीव युगं सजीव युगे नं व्वल। पृथ्वीया सर्वकालिक परिवर्तन अनुसारं सजीवं थःत नं हित्तु ह्युह्युं यंके माल। थ्वं जैविक संघर्ष यायां वने माल। थ्व संघर्षे सजीवम्हं मुख्यतः प्रकृतिया चुनौतियात त्याका च्वने फयेके माल। अले फुक-सिबे बल्लाकेगु आवश्यक जू वल। अनं 'बः या न्याः' या नं आविष्कार जूवल। थुकथं सजीवं विकाशया त्वाथः गुलिखे गये धुंकल। अभ नं गुलि गये मानि दुस्यःगु खँ तिनि। किन्तु व दुस्यः तछ्याना पिकाये फइ मखु ला ? सुनांनं तछ्याइ मखुत ला ?

थौं ३० दो ४० दो दँ न्ह्यव निसें 'व' मस्तिष्क 'छ' हृदययया विकाश यायां 'व हे जि मानवं' जङ्गली जीवनं औद्योगिक जीवने थ्यंके धुंकल। 'व' अले 'छं' गु संयुक्त संचालनं 'स्याःन्याः' धायेगु सी धुंकल, दये धुंकल। सहभाव थुल, दत। परन्तु स्वार्थ व हे पुलांपुलांम्ह थकालि नायःयागु काया ला ? सहृदयता दयेकेसा विश्वे भाइचारा तये माल, थाहाँवं कहाँवं, उन्नति अवन्नति मदयेक दया च्वंगु 'व हे जि मानवं भी' जुइ माल धका बःया न्याः ज्वना छाय् नायखि च्वयेकः जूगु खइ। शायद वेकःपिं 'व हे जि मानव भी' मखुगुलिं ला ? हा-हा-हा-हा !

Downloaded from http://www.dhamma.digital

'यलकि बांलाइगु का !'

श्री अच्युतबहादुर राजभण्डारी

"कुने सु ? तुसिं दाजु ला ?"—तलं धया हल ।

"खः बाज्या, गो जि बुराम्हेसित गुलि दुःख बिया दीगु, इन्चा वा कने वा जक धया दीगु, ठेकाना याना बिया दीगु मखु, उखे तमं सुब्बा साहेबं धाःसा च्वंके बीगु मखु, हुं कि हूं लगे याना दीगु " कुनें तुं हाला हल ।

'ज्यू का आमकन हे भचा च्वं न्हैं' धया सिद्धिदासं तले न्हाचः त्वा ल्हाःगु खँ हानं शुरु यात—

'का ताहागु खँ मस्यू, कर्पिन्त गुलि झुके याना तयेगु, का आः जिं ला अठार गते खुन्हु काः वनेगु पक्का जुल धका धया छ्वया बिल···' धाधां क्वाहाँ वन ।

न्यना च्वंपिं कलाःम्ह, माँम्ह, म्ह्यायम्ह फुकं हे सुंक च्वन । छगः आखः हे सुयां म्ह्युतुं पिहाँ वःगु मखु ।

× × ×

प्रेमदास घुरे जुल, खूब घुरे जुल । 'अहँ अहँ' छ्यों संकल । थ्व गुबले जुइ फइ । जीवन भर नापं च्वनेत छम्ह पासा त्ययेगु । लखे पोहें न्या लाना हःथें छम्हसित ज्वनेगु ला ! जीवनया हरेक चीज व अवस्थायात उचित तवरे लने फुपिसं तिनि जीवनया महत्व नं थुइके फइ । थौं प्रेमदासया मने च्वंगु 'विवाह' या महत्व व गौरव फुकं च्वतुइका बिल । झं क्षुद्रातिक्षुद्र रूपे वया न्ह्योने न्ह्यच्याका बीबले प्रेमदासया नुगः गुलि तक ख्वइगु खः व प्रेमदासथें ज्यापिसं जक कल्पना याये फइगु खँ खः । प्रेमदासया नुगः ख्वः । वं हानं तुरन्त कलकत्ता वनेगु नं बिचाः यात । तर कसे जुइ मफुत । धात्थें ला थ्व खँयात धका झिके याःगुसा व वइ नं मखु ! माँ उसाँय् मदु धाल कि एम्. ए. (फिलोसफी) ब्वनेत कलकत्ताय् वना च्वंम्ह प्रेमदास चांचां याना म्हिगः थ्यंक वल । खँ मेगु हे । वया नुगले गसुलिं थिना हल, 'बा ! थ्व गथे जुइ, असम्भव ! गुबलें खंगु मखुनि ! सु, गन च्वंम्ह, खया म्ह्याय् ? गय् च्वंम्ह छु नि छु न्यान्हु त्वालं काः वनेगु !' प्रेमदासं थ्व विवाहयात हल्ट हे नकेगु निश्चय यात । तर सिद्धिदासया विरुद्धे वं छु याये फइ ! दिं छुना छ्वये धुंकल । अबुम्हं कायम्हस्या मन तया बी माःगु खः धका मधाः । नुगले स्याइ धका मती मतः ।

धात्थें प्रेमदासया मती नं मेगु हे खँ दु । थौंने व बिदाय् वःबलेसिया खँ । यले वया पाजुयो कायया बिहा । लिबात । वया माँपिं अन हे चाहिल । प्रेमदास व वया १० दँ दुम्ह केहेँ छम्ह कन्हे स्कूल वने मानि धका लिहाँ तुं वःगु । मचा पलाखे इयात्तु चाः । अयनं तिमला त्वगुलिं बुँया दृश्य न्ह्याइपु स्वं । प्रेमदास पंब्व थ्यनीथे थ्यनीथे च्वं च्वंबले छथुं छुं भाराभिरी बस्वागुथें छयांराङ्ग सः वल, उघ्रमे 'आ···' धका चिल्लायदंक हाला नं हल । प्रेमदास ग्यानावल ! 'थ्व थाय् ग्यानापु धका धाइगु,···छु जुल थें' धयाथें प्रेमदासया मती वन । थः ग्यायेव केहेंम्ह भं ग्याइगु जुल । क्वथीक स्वल, लँया सिथे निम्ह मनूत दना च्वंगु अस्पष्ट रूपं खने दु । वुलुं ववं तसकं लिक्क वंसेलि छुटे जुल । निम्हं मिसात खनि । छम्ह बाज्योति वने धुंकूसां सँ व वसःया ढांचाकाचां भाव ला भचा द हे दनिम्ह । मेम्ह छम्ह सुरुवा लं हे फिना च्वंम्ह प्रेमदास खने साथ मछाला चुलाक मस्वःगुलिं भचा जवानीया रंग दये धुंकूम्हथें खने दु । निम्हं छुं सहायतार्थ पिया च्वंगुथें च्वं । तर छुं धाःसा मधाः । न्हापां ला प्रेमदास 'थ्व छु ल्याः, थपिं छाय् च्वं च्वंगु ल्या' धका च्वन तर तुरन्त हे वं खन, छम्ह ज्यापु थ्वं कायेका खमू छखे, न्वः छखे, थः छखे जुइक दयेका च्वंगु । भू-भा फुकं हुंकन थ्यंक थ्यं । 'अे हे !' खने साथ प्रेमदासया म्हुतुं पिहाँ वल ।

"अँ···थ्व दयेका···दने मफुका स्वया दिसँ रे ! यले भ्वय् वना वइगु···ज्यापुतये जात···फसाद जुल, छुयाये नि छुयाये, मिसा जात थवेती जुल, यें तक थ्यंके माःगु···लँ दथ्वी वनं थज्यागु ग्यानापुगु थासे !" व बाज्योति वंम्ह मिसां धाल । प्रेमदासया ग्याःगु भावना ला बिल्कुल हे क्वलाय् धुंकल । इमि प्रति सहानुभूतिं जाया वल । ज्यापुयात ल्हाः ज्वना थन । उखे थुखे च्वंगु भू-भात मुंका खमुली तया बिस्तारी कोबिकल । तिमिला थिना च्वंगु खः, अयनं छ्यों फुसे धइथें थ्यने धुंकूगुलिं व च्वं वःगु प्रकाशया ख्वाले बराबर छ्योंयागु किपा जक लाः वइगु जुया प्यक न्याक स्वलं नं इमिगु ख्वाःया छाँट अनुमान याये मफुत । गुबलें गुबलें थः खइ बले ख्वाः झालाक झुलुक खने दःसां मिखाय् ला ख्यूंगु किपा हे लाइगुलिं बांलाक म्हसिके मफुत । स्वयेत प्रेमदासं तकःमछि हे स्वःगु खः । तर ख्वाःपाः चिने याये फ हे मफु । वं थथे स्वइगु नं मखु, व सुरुवा लँ फिना च्वंम्ह मिसा मचां

Downloaded from http://www.dhamma.digital

इमि खँ ल्हाक्क पत्तिकं न्हिक्को पत्तिकं वयात स्वया च्वंगु वं चाः। उकिं थुपिं सुत्याः अथवा थ्व मचा सुत्याः धइगु कौतूहल जुइगु प्रेमदासथें ज्याम्ह जवानम्ह मनूयात आश्चर्यया खँ मखु। गुबलें गुबलें ला निम्हेस्यां स्वइगु चू हे लाइगु! अयनं वं व मिसाया ख्वाःया स्वरूप थःगु मने तरबीर काये मफु। वया म्हधिकलं छाँट काँटं प्रेमदासयात नुगले कुच्चुक थिल। प्रेमदास छम्ह बांलाम्ह नवयुवक जुया नं छम्ह पुरा भलादमी मनू नं खः। थथे ल्यासेपिं मिसातये ल्यू ल्यू न्ह्यो न्ह्यो जुइ मज्यू धका बाया वने त्यंगु नं खः, इमिगु हे अनुरोधं वने मफुत। 'भेंडा भेंडा संग' धाःथें वया केहेंम्ह व मिसामचा नाप नापं खँ ल्हाल्हां वना च्वन।

न्ह्योन्ह्यो वना च्वंम्ह प्रेमदासया मती चक्कर चाहिला च्वन। भोटाहिटी थ्यनेवं प्रेमदास थःगु छेँया लुखा न्ह्योनेसं दन। लिफः स्वन, इपिं भचा उखे वया च्वनं तिनि। तापाकं ला अथे छुं हे खने दुगु मखु। प्रेमदासं पिल। इपिं न्ह्योनेसं थ्यन, तर व हे दोष!

स्वहाने गगं प्रेमं वया केहेंम्हसिके लेँ छु छु धाल धका न्यन। १० दँचा दुम्ह मचायाके न्यनेत छु मछाली। वं नं न्हापां थय् थय् धाल, अले वया माँम्ह भचा उखे वंबले थथे थथे धाल धका छना छता दत्तले फुकं कना बिल। बस् प्रेमदासया चच्छि व हे विचार जुया च्वन। न्ह्यः हे मवः।

थ्व खँ प्रेमदासया मती गबलें मतं। झन आः च्यानाच्वन। संसारे थथे बिहाया अवस्थाय् नं ख्यूं ख्वाः यानाच्वनिपिं मनूत कम हे दइ। प्रेमदास नं भाराभुरु किसिमह्म मनू मखु। व कन्हे खवये मासां थौं न्हिले धाइम्ह। तर छु याये विवाहया भविष्यं वयात तिंतिं न्हुइके मबिल। व खूब गंभीर, दुखित। क्षण क्षणे वया मने नन्याइगु, प्वालापिली वइगु। ताउत ताउत अंधकारमय भविष्यया संसारे चाहिले धुंका झाझा वर्तमान संसारे लिहाँ वइगु। वर्तमान परिस्थितिया सुसंपादने भविष्यया भिंगु परिणाम खनीगु। तकोमछि व हे तु व हे तु खेँ विचाः याये धुंका प्रेमदास छगू निष्कर्षे वल, 'थ्व बिहाःयात जिं गुगुं हालते नं स्वीकार याये मखु।' उकिं अबुपिसं धुमधामं बिहा न्यायेकलं नं प्रेमदासं थयक स्वःवःगु हे मखु। खापा तिना कोठाय् च्वना च्वंगु दु, दु। गुलिसितं थ्व खेँ वास्ता हे मदु, गुलि गुलिसिया न्हेपने न्हेपने खँ ल्हाः। विवाह जुल। सिधल। प्रेमदास जक विहा धुना कने खुनु हे हाजिर मगात कि जांच बीकी मखु धका जिद्दी याना कलकत्ता वन। थुकिं माँ-बौपिनि मती भचा झस्स मिन। मिजँत धइपिं बिहा मया तले जक ला खःनि थ्व मयो व मयो धका जुइगु। बिहा जुइधुंका ला न्ह्याथे जूसां अर्थें हे येका छ्वइ, ययाः वनी धइगु विश्वास दुपिंत कायम्ह थथे बिहा धुने साथ छन्हु हे मच्चंसें वंगुलिं दुने मती धौबजि वाल। दुने दुनें 'हैं गथे?' या प्रश्न उठे जुल।

प्रेमदासं मती ग्वोसा ग्वये धुंकल। जिं वास्ता हे मयात धायेव ला व मिसा गथे थन अड़े जुया च्वने फइ, जरूर वं हे वनी। कलकत्ताय् न्ह्याबलें थ्व हे विचारे डूबे जुया च्वनिगु। ब्वनेगुली न्हापाथें मेहनत याये मफुत।

'छगू तोतेत न्हापां मेगुं निश्चय यायेमाः धइगु उपदेश प्रेमदासयात सुनानं बीमा गु मखु। वयाके व न्हापायागु घटना गबलें लोमंगु मखु। व मिसां कन्या मन्दिरे सेकेण्ड क्लासे पहिला जुया च्वनाम्ह धका केहेंम्हसित कंगु हानं वं प्रेमदास-यात नं स्यू धका धाःगु। उकी नं थम्हं हे तुं म्हस्वये धुंगु, म्हया छाँटकाँटे हिस्सि गाक दुम्ह। 'प्रधान' धाल कि जात मिले जूपिं नं खः। प्रेमदासं विचार यात 'थ्व मिसां पक्का अबले हे परिचय बिया थकूगु खः, तर जिं जक परिचय बी मफुत।' थुकथं थ्व असम्मति बिहाया विरोध यायेत आः स्वयात लक्ष याये माली धइगु प्रसंगे थ्व खँ फुकं वया मती म्हिता च्वन।

आः हानं बिदाय् छें वनेबले थ्व खँया छिनछान याना थकेगु बिचाः यात। छें बौपिनि माँपिनि नं थ्व हे खँ। आः हानं बिदाय् वइ बले छेरखान याये धका च्वं च्वन। भमचा थःछें हे च्वना च्वनतिनि। हानं फय् वसेंलि सिमा गय् मसंनी। भचा दाइँ दुइँ खँ नं चले जुइ धुंकल, 'बिहाः याना ब्यूम्ह मिसा भातम्हेस्या मयः हँ, बौम्हेस्या जोरं जक याःगु हँ।'

न्हि वन, चा वल, हानं न्हि वल। छन्हु प्यलायागु बिदा नं वल। प्रेमदास छें वल। सफल नाटककारं दर्शकतयेत कौतूहलताया स्वाने गयेका पराकाष्ट थ्यंकूथें फुकं जःला खःला, थःथिति, दाजु किजापिसं, 'का···आः' धइगु भावं न्हायपं तिं स्वाकल। माँ-बौपिंत ला गपाय्चकं असर यात जुइ व धया च्वने माःगु मखु।

माँम्हसें ग्याग्यां न्यं वल, "थौं भमचा सःतिके छ्वये न्हैं?"। "यःसा सःतिके छ्व मयःसा छ्वये मते! जिके छाय् न्यने माःगु!" प्रेमदासं तँ पिज्वःगु वाणीं धाल।

माँ-बौ निम्हेस्यां सल्लाह जुल। 'आः सःतिके छ्वयेगु ला मछ्वयेगु ला। भातम्ह थ्यंक वःगु थ्वन्हु थ्वन्हुमछि दये

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धुंकल अयूनं सतिके महः धका धाइ, सःतिके छ्वये नं अवस्था थज्यागु, सःतिके छ्वया नं यदि कोठाय् हे दुमकाइगु जूसा अथवा प्रेमदास हे छें दुहाँ मवइगु जूसा झन मस्यूपिं दक्कसित सीके बीगु जक जुइ। सःतिके मछ्वल कि नं प्यम्हसिनं छु धाइ, न्हापा फुतिं याःगु गन छ्वये, अड्डाय् वनेबले थः समजीयात गथे ख्वाः क्यनेगु !' इत्यादि चिन्तां सिद्धिदासया मन आकूल व्याकूल जुया च्वन।

ततःगोगु ल्वहँतं काइबले, चीबले नं मनूतयेत अपायसकं स्याः खइ मखु गुलि सांसारिक सूक्ष्म परिस्थितिया जटीलताय् काइबले नुगले स्याः। पीड़ितं थथे जुल धका धाये फइ मखुगु, बैद्यं थुकिया थ्व वासः धका बी फइ मखुगु थ्व रोग ! आत्मबल दुपिं मनूत हे ला थज्यागु तूफाने द्वाले पुकिम्ह न्याथें फाताफाता पुला च्वने माली यः। उकिं ला संसार थज्यागु धका बांलाक म्हसिके धुंगु दावा याइपिं ज्ञानीतयेसं प्रार्थना याइगु हे "हे मानव शरीर रूपी नाँचाय् तया थ्व थथिंज्यागु प्रवाहमय भवजाले दथ्वी जित तोता ब्यूम्ह, छन्त जिगु छगू जक प्रार्थना दु, जित साहस व आत्मबलया बल्लागु तुतां छपू नं ब्यू !"

थौं सिद्धिदासया नं थ्व हे खँ ! छाय्धाःसा वया आत्मबल मगात। न्हिच्छि चच्छि बिचाः याये धुंका तिनि छगू निष्कर्षे वल, 'मखु, आः थौं सःतिके छ्वये हे माली, थौं यले भ्वय् वने नं मानि, भमचा मयंकल कि झन शंका याइ, 'छाय् छाय्' धाइ। हानं छक थयक स्वयेगु नं खः। छुं जुया प्रेमदासं कोठाय्-किठाय् हे दुमकया बा थः हे दुहाँ मव से हुन्दर जुइगु छाँट काँट खने दयेकूसा छगू तोहतया लितयेके छ्वया बी। मखु थथे छुं मजुल, अर्थे तुं धाःसा आनन्द हे जुल। हानं वयात छुं जुया लित छ्वये हे माःसा प्रेमदासं सु नापं बिहा यायेगु इच्छा याना तल नं न्यने। व नं पक्का यायेगु। मखुसा कां मखु, खू मखु, बाँमलाम्ह मखु, ज्या मदु खँ मदु ल्हाते दुम्हसित तोता मेम्ह माः जुइगु छाय् ?'

सुथे सःतिके छवःगु खँ न्यने साथ प्रेमदास नं कसे जुल। हा मकावं ल्यँथना छ्वयेगु बिचाः यात। लिपा था नं थाकुइ। मौका थौं हे खः !

न्हिने भोय् वनेत लाक भमचा तयेके हल। प्रेमदासं फुइं फुइं यात। कलाम्हेस्या ख्वाः हे मस्वः। न्ह्योने हे मच्वं।

माँ-बौपिसं दोथ्रो परीक्षा नं यात। तये ज्यूगु ताल मवल। 'भोय् वना वये धुंका छगू तोह तया लित तुं छ्वया बी माले, थथे याना तयातये मज्यू' निम्हेस्यां छगू हे सलाह जुल।

नकतिनि थ्यंक वःम्ह कायया थुगु दशा नं इमिसं स्वया च्वने मफुत। मांम्ह वना मती दक्क खँ कायम्हसित प्वंकल। 'छं सुयात बिहाः यायेगु धका धाइगु नि ?' माम्हं तीजक लिपा न्यन।

'जिमि न्ह्याम्हसां यायेका छाय् !'—प्रेमदासं धया बिल।

'गय् न्ह्याम्हसां धयागु व'—मांम्हं हाल। ख्वाः छक न्हापां निसें बांलाक ठेकान जुइ धुंकूम्हथें च्वंक याना धाल, 'जातं खयेव छिमित गा हे गाःनि छाय् व !'

यले भोछिं भोय् वन। भोय्-भी नये सिधेका फुकं नाप नापं लिहाँ वल। प्रेमदासया मती खँ ल्हाः, 'आः धाये ला धुन तर गथे याना व मिसा पत्ता लगे यायेगु, गन च्वंम्ह, सुया म्ह्याय् छुं हे स्यूगु ला मखु'। लिहाँ वया च्वंम्हेस्या मती खँ चाहिला च्वन। वया मिखाय् न्हापायागु घटना दोहरे जुइ त्यन। ववं व हे पंब्व नं थ्यन। उथाय् ग्याना पुगु बारे खँ चले जुल। प्रेमदासं नं गौर रूपं थःगु अनुभव व्यक्त यात, 'खः, पासा वःपिं मध्ये सुं थ्वं कायेका वइ, अले थन भचा ख्यंसे नं च्वंगु, लँ नं ग्वारा गिरी, उकीसं थयाःगु, अले अन थन मदयेक दयेका च्वनिगु।' थुबले ल्यूने पासा वःम्ह छम्हेस्यां हाला हल, 'मखु बाज्या, थौंने जि हे नं दयेक नं थन थाय्, मखु थन थाय् भूतं हे ध्वाना हइगुथें च्वं।'

प्रेमदासया मती तह्रंगु कौतूहल मचे जुल। अबलेयाम्ह ज्यापु थ्व हे लाकि धका शंका वन। खःला मखुला ख्वाः बांलाक लुममं, वनं अबले खंगु मखु। न्यनेत उलि उलि वःगु फये हे मज्यू। तर अन हूले पुर्पछे याना च्वनेगु ठीक मताल। अयूनं प्रेमदासं व ज्यापुयात थ्वं हे छ्वया हःगु ला धका विचाः यात। 'थ्व हे खःसा ला फुकं खँ थ्वया पाखें हे पिहाँ वइनि !' धका नं वं मती तल।

खूब धैर्यसाथ प्रेमदासं छें थ्यंकल। तर अपशोच ! मत सिना च्वंगु खनि। कोठा चायका दुहाँ वन, ख्यूं थाय् वसः इसः तोतुं तोतुं व ज्यापुया प्रतिक्षा याना च्वन। भचा लना खापां सुं दुहाँ वःथें ताय् दत। व हे अल्छीनम्ह मिसा मखा जुइ धका प्रेमदास सुंक च्वन, तर अन हानं व ज्यापुया सः नं तायेदत। प्रेमदासं छथुं सःता छवत, 'अन सु, दाजु हे खःला···ना, चुरोठ त्वने ला'।

आः प्रेमदासं खँ पिकाइन। व मिसा न्ह्योने दया आः प्रेमदासयात व खँ ल्हायत झं हथाय् चाल। आः ला मां-बौपिनिगु मनसाय नं थुइ धुंकूगु। थौं हे खः थ्वयात न्यंका छ्वयेगु,

Downloaded from http://www.dhamma.digital

हानं गुबलें हे लिहाँ वये मछायक !' धका मती वन ।

'मखु दाजु, भचा त्यानु लंके नं मलाः ला ? फेतु रे थौं लँ ज्वछि ला खूब खँ वःनि । भला थौं ला खँ जक वया वन थौंनेथें दयेके म्वाल, हला ? ग्व, व दःगु खँ ला अर्थे त्वफिका छ्वत कं हे मकं । गथे, गथे, कं रे ।' प्रेमदासं थःगु कौतूहलता दबे याना न्यन ।

'इही इही !! खः बाज्या अबले ला जि सूसू धका च्वनागु, लिपा तिनि सिल बाज्या खनि, उलि ल्हाः ज्वना थना बिया मदीगुसा आगथियाय् आगथियाय् जुइ धुंकूगु ।'

प्रेमदासया मने धुँकासा म्हितेबले का धुँ ला कुन धका धइच्वच्वं मेकथं धुं क्वाप्प थःत नइब्यूगु प्रकारया अनुभव जुल । मस्यु धका च्वनागु ला, थः छम्हेसें जक मस्यु खनि । आः प्रेमदासया धैर्य थामे याये मफुत । मस्यु पहलं न्यनेगु फुकं छखे वन । म्हुतुं छथुं पिहाँ वल, 'व अबले नापं वःम्ह मिसा मचा सु नि ? हिसिचा दुर्थे च्वं, बांलाक खंगु ला मखु, बांला ला ?

'मस्यु, बांलाइगु बांमलाइगु फुकं यःमयःया खँ का, यल कि बांलाइगु का, बाज्या !'

प्रेमदासया मती मेगु छगू वेग चले जुल । 'अहो ! थ्वं ला जिं व मिसायात येकूगु नं स्यु खनि !' पलख सुंक च्वन । आः न्यने मछिं ताल । 'तर व बांला ला बांमला' धइगु थ्व निगः स्वंगःति आखः ला न्ह्याथे यानांसां वया म्हुतुं कुर्का मकासें मज्यू' धका व हानं न्ह्यचिल :—

'मखु; ताहाक खँ तोता ब्यु, धात्थें धा रे छं खये बांला ला कि बांमला ?

बुराम्ह ज्यापु घोसलं न्हिला च्वन, च्वन ! थबले लाक ज्यापु न्ह्यूगुलिं ला छायथें उखे कुनं कलाःम्ह चिसलं न्हिला हल । कलाःम्ह न्ह्यूगु खना सभाय् मथ्याम्ह मनुखं दथ्वी नवा वइबले सकस्यां तिरस्कार उत्पन्न जुइथें कलाःम्ह पाखे अत्यन्त तिरस्कार व क्रोध जागे जुल । ज्यापु दाजुया हास्य क्रमजिनि, वं नवाइथें वाइथें च्वना च्वन । भचा अर्थे च्वना च्वने माःगुलिं नं प्रेमदासं फुंगा तलं टर्च कया खूब तम्वः पहलं कलाःम्ह पाखे च्याका क्यना छ्वत । भोय् वना वःगु वसः थ्याना च्वंगु खनि । फिनांफी मफयेक न्हिले वया च्वंगु ।

ज्यापु दाजुं न्ह्यु न्ह्यु हे हंका छ्वत 'का क्थीक छक स्वया दिसँ रे बाज्या, ख्वाःपाः व हे खः, बांला ला कि बांमला ?'

काचाक स्याये लाकूगु टर्च नं 'हां' धका हानं प्वालाक

शरण

श्री आशाराम शाक्य

थःत थमं थौं म्हसीक्य मफया
गौतम ! छःपिनि शरण वया !
विश्वकहानि लुमना वेवं
छुं थन स्थीरं मच्वंगु खनिथें
रोग शोक व मृत्यु लुमन्यवं
जीवन-छुं मखु धैगु खँ सीथें
थःत थमं थौं म्हसीक्य मफया
गौतम ! छःपिनि शरण वया !
मतजः दयूवं ख्यूँगु मदैथें
पीड़ा फुइवं रोगि न्हिलीथें
दुःखं प्यख्यं च्यू वइगु इले
छःपिं लुमना मन लय् ताइथें
थःत थमं थौं म्हसीक्य मफया
गौतम ! छःपिनि शरण वया !!
प्यंगू सत्य व च्याका लँ लुमन्यवं
छःपिं भवाट्ट न्ह्योन्य खनीथें
विश्व थ्व खः पीड़ां ख्वै च्वंगु
धैगु लुमन्यवं विरक्त जुइथें
थःत थमं थौं म्हसीक्य मफया
गौतम ! छःपिनि शरण वया !!!

च्यात । ख्यंगु कोठाय् दथुइ एकतार लाइट् कलाम्हेस्या ख्वाःपाले लाना च्वन । व हे खः ला ? धइगु प्रश्न मतधाः नापं वना वया ख्वाले खूब चाहिल । प्रेम तीजक दना झन झन सत्तिक वल । ताउत खसेंलि वया ख्वाले छयों संकिबले झाल झुल गन थासं गन थासं खःथें खःथें च्वना वल, स्व स्वं झन झन बांलाना वल ।

'आः ला त्यानु लन, बाः नं छाय् आसे धया दीगु थें'—धाधाँ ज्यापु दाजु तारतिरि क्वेँ न्यायेका पुलि तिया दन ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

शील

भिक्षु प्रज्ञारश्मि

ले ख क

शीलया अर्थ सदाचार वा संयम खः। शास्ताया सद्धर्मया शुरु नं शीलं जुइ। बुद्धधर्मे मान्यता उच्चता लनेगु तालजु नं शील खः। बुद्धं व मनूयात थः उपासक वा थःगु धर्मया अनुयायी माने याना बिमज्याः, सुनां शील पालन याइ मखु। 'पंचशील' अर्थात् हिंसा तोता अहिंसक जुइगु, परवस्तु कया वा खुया प्वाः मजायेकूसे स्वावलम्बी जुया स्वउपार्जित धनया भोग यायेगु, परस्त्री सेवन मयायेगु, असत्यवादी मजुइगु अले मद्य पदार्थ सेवन मयायेगु साधारण उपासक धर्म खः, कर्म खः! अनं च्वे वनेगु इच्छा याःसा अष्टशील, अभ च्वेयागु शीलया पालन वा अनुभव यायेगु इच्छा जूसा दसशील पालन यायेगु खः। दसशीलया च्वेयागु शील क्रमशः श्रामणेर शील भिक्षुपिनिगु प्रातिमोक्ष शील जुइ, गुगु २२७ गू संयमया शिक्षा खः।

बुद्धं बांलाक हे लक्ष्य याना आज्ञा जुया बिज्यागु दु, 'शील' व वस्तु खः, गुकिं स्वयंयात शान्ति प्राप्त जुया परयात शान्ति बी। वर्तमान समये सामाजिक वा राजनैतिक क्षत्रे 'निस्वार्थ' शब्दया गुलि प्रयोग याना गुलि महत्व बिया जू, उलि हे बुद्धया समये 'शील' शब्दया प्रयोग याः, उकिया महत्व प्रचार जू! उकिं हे भिक्षुपिंत दान, शील, भावनाया स्वहाने न्ह्योने तया मब्यूसे शील, समाधि, प्रज्ञाया व स्वाहाने न्ह्योने तया बिज्यात, गुकिया सहारां थः व कतः भिके फइगु खः। शील, समाधि, प्रज्ञाया थ्व स्वंगू स्कन्धधर्मे शील द्वारा थःत व मेपिंत शान्ति बोगु अले भावना याना समाधि-चित्तं एकाग्रता व प्रज्ञाया उत्पत्ति जुइगुया वर्णन बांलाक याना तःगु दु। प्रज्ञा व समाधिया गुलि सम्बन्ध दु, उलि हे समाधि व शीलया सम्बन्ध दु। स्थिरचित्तं वा एकाग्र चित्तं हे प्रज्ञा उत्पन्न जुइ, तर चित्तया स्थिर जुइगु एकाग्रता प्राप्त याये फइगु अबले हे जक सम्भव दु, गबले वं थःत हेके म्वाली, करपिंत भिखायू धुलं छ्वाका भिं धायेका च्वनेगु मखु, अपितु धात्थें हे अन्तरकरणं निसें शीलं भिं जुइ फइ। गबले स्थिर-प्रज्ञा व्यक्तियाके दइ, अबले अरहतत्व व बुद्धत्व लाभया सम्भव दइ। शीलया ब्याख्यां मकिके ज्ञानया वा मस्तिष्कया, क्रान्तिया वा जोशया जक रंगे छिना बुद्धत्वया परिभाषा बीगु बुद्धया विचार नाप म्हितेगु खः। स्वालीनयात म्हिगः म्हीग तकं ह्मसया भाग्यविधाता धका गुलि महानता क्यना, परिभाषा बिया ज्वं छ्गु खः, तर थौं छाय् उकियात स्वयं खनूश्चेवं समेतं हीकेत स्वत? धापूया तात्पर्य खः, 'बुद्धत्व' या थमं यःथें तुरन्त परिभाषा बीगु नं वथें हे छु दँया सत्य-सिद्ध जुइगु परिभाषा जुइ। 'बुद्धत्व' या परिभाषा ला बी थाकु तर 'बुद्धत्व' या परिभाषाय् शीलया वा आधारणया—गुकिया प्रशंसा बुद्धं याना बिज्यात—दृष्टिकोणं अलग जुइ फइ मखु। बुद्ध युगं युग प्रशंसाया पात्र जक मखु, श्रद्धाया पात्र नं खः। थुकिया निंतिं गुजागु युग प्रभावकारी आचरण वा शीलया आवश्यकता दु, व बौद्ध साहित्यया छपु छपु बाखने भ्रीत छकूचा छकूचा यत्र तत्र प्राप्त जुइ।

मानवसमाज सुसंस्कृत एवं सुखी यायेत शील उलि हे आवश्यक, गुलि म्वायेत नसा! शील मदयेकं भ्रीगु जीवन-जीवन जुइ मखु, भ्रीगु समाज समाज जुइ मखु! छु बुईं बुईं जालि तया तालं ग्वये मालीबले भ्रीगु समाजया निर्माण सम्भव दु? छु भ्रीसं वं वयात ह्येकेगु अर्थात् मखुगु खँ ल्हायेगु, हिंसात्मक नीतिं पारस्परिक प्रेम मदयेका छ्वयेगु, परस्त्री गमन यायेगु आदि कुप्रवृत्ति वृद्धि जुयावं वनीबले भ्रीगु समाजया उत्थान सम्भव दु? वस्तुतः थ्व धायेगु अनुचित जुइ मखु, समाज उन्नतिया निर्माणया मूलतत्व शील जुइ। वथें हे परमार्थया आधार नं शुद्धाचरण-शक्ति जुइ।

महात्मा गान्धीया 'आत्मशुद्धि' नं वास्तवे शील तुं खः। अहिंसा, स्वावलम्बन, ब्रह्मचर्य, सत्य आदि शीलांग हे खः। बरु गुगुं शीलांग भिक्षुपिनिगु संयमया विनयया दर्जाय् थ्यंगु

Downloaded from http://www.dhamma.digital

जूसा गुगुं पंचशीलया प्रारम्भिक स्तरया जक जुया च्वंगु खने दु। सेवा-धर्मयात हीन समझे मजुसे उच्च समझे जुइगु, तर गर्भित मजुइगु, स्वनिरपेक्षता गुण दयेकेगु गान्धीजुया विचारं बुद्धयागु विचारया गुलि थाय् कया तःगु खः स्पष्ट सी दु।

विशुद्धिमार्गे धया तःगु दु, शुद्ध-विचारया उत्पन्न शील पालनं हे जक जुइ! विचार परिशुद्धया निंतिं प्राणीमात्र-यात शील रूपी लखं मोल्हुइ माः। गंगा, यमुना, सरयू, सरस्वती, अचिरवती, नर्मदार्थे जाःगु तःतःधंगु नदीया लखं विचार विशुद्ध जुइ मखु। थ्व पंचस्कन्ध रूपी थले आपालं तृष्णा रूपी मलं जाया च्वंगु दु। उकियात शुद्ध याना छ्वयेत नागां च्वना, खरानिं बुलां, निराहार जुया गंसी जुया वना सम्भव मदु। शीलया मूल गुण दोष-बलयात मदयेका छ्वयेगु खः, यद्यपि शीलवान व्यक्ति निन्दा-प्रशंसाया व यश-अपयशया प्रवाह तइ मखु। थ्व हे शीलयागु थःगु विशेषता वा महत्ता खः।

विना शीलधर्म पूजा यायेगु, वन्दना यायेगु, भजन यायेगु, तिर्थयात्रा यायेगु अर्थ मथुइकं वाउँभतु वा मैंना हालेथें खः, माकलं नकल याना क्यनेथें खः। गुकियात ध्वंग धाइ। उकिया अस्तित्व हा मदुगु आक्से लाःगु सिमार्थे जक खः। भगवान बुद्धं शील विना जीवनया निसार्थकता विषये थुलिसिबे गुलि धया बिज्याइ—

सेय्यो अयो गुलो भुत्तो, तत्तो अग्गिसिखूपमो।
यञ्चे भुञ्जेय दुस्सीलो, रट्ठपिण्डं असञ्ञतो॥

अर्थात्—दुःशील दुराचारी जुया राष्ट्रया अन्न (पिण्ड) नया च्वनेगु स्वया नं ह्याउंसे च्वंगु छुया तःगु नँया ग्वारा मयेगु उत्तम!

बुद्धं पाटली-पुत्रे छगू गामे छको आज्ञा जुया बिज्यागु दु:—

१—शीलवान व्यक्ति पापमय विषयं मुक्त जुया अप्रमादी जुइ, वं कर्तव्यया बांलाक निर्वाह याइ।

२—शीलवानया सद्गुण न्यंकनं न्यना वनी।

३—शीलवान व्यक्ति न्ह्यागु स्वभावया व्यक्ति खना नं निर्भयी जुइ। अर्थात् वयात सुयागु भय दइ मखु।

४—शीलवान व्यक्तिया मृत्यु बेहोशे जुइ मखु।

५—शीलवान-व्यक्तियात सद्गति प्राप्त जुइ।

पाली वाङ्मयया छगू प्रसिद्ध सफू मिलिन्द-प्रश्ने जुजु मिलिन्दया शील सम्बन्धे न्यंगु प्रश्नया लिसः नं नागसेन स्थविरं थथे बिया बिज्यागु दु:—शील पुक धर्मया आधार खः। शीलया भूमि-स्थित जुया हे आर्य अष्टांग मार्ग, विशुद्ध ऋद्धि, समाधि व प्रज्ञा एवं निर्वाणया निंतिं साधना जुइगु खः। शीलया आधार विना धर्मया चिर-जीवन सम्भव मदु। गथे जीवधारी प्राणी पृथ्वी बुइ, तःधि जुइ, उकिया आधारे जीवित जुया च्वनी, अथे हे सत्पुरुषपिसं शीलया आधार कया वीर्य व स्मृतिया वृद्धि याइ, समाधि याना प्रज्ञाया लाभ याना च्वनी।'

शील पृथ्वीया शान्ति खः, साधनाया आधार खः, मंगल तथा अविवृद्धिया कारण खः, मोक्षया लँ खः, अले फुक बुद्धपिनि शासन खः। अस्तु।

सूचना

'धर्मोदय'या व्यापक प्रचार व प्रसारार्थ पोखरा, बाग्लुंग, बुटवल, भैरहवा, धरानयात प्रचारक व एजेण्ट माला च्वंगु दु। स्थानीय महानुभावपिसं व्यवस्थापक 'धर्मोदय' नामे पत्र व्यवहार याना दिसँ।

—व्यवस्थापक

Downloaded from http://www.dhamma.digital

कायेगु, वेकःपिनिगु मोटर इत्यादिया-बाः इत्यादि मिले यायेगु।

६. विदेश व स्वदेशं वइपिं वनीपिं डेलिगेटतयेगु निंतिं वेकःपिनिगु पूर्व सूचना अनुसार प्लेने शीट इत्यादिया व्यवस्था मिले याना मेगु प्रबन्ध मिले यायेत कलकत्ता, पटना, बीरगंज आदि स्थानया व्यवस्था यायेगु।

(ए) स्वयंसेवक संगठन कमिटीं यायेगु ज्यात—

१. स्कूल, सामाजिक संस्था, राजनैतिक संस्था व सर्वसाधारण व्यक्तिपिनिगु पाखें ग्रुप ग्रुप याना सहयोग कायेगु व वेकःपिनिगु पाखें अनुवादया, गाइडया व आकाङ्काकां परे जू वइगु न्ह्यागुं ज्याय् सहयोग बीगु।

२. सम्मेलनया बैच दुम्ह सुं व्यक्तियात गुगुं प्रकारया ज्याय् आवश्यक परे मजुइक वेकःयात सहायता याना बीगु व स्वयं सेवकया महत्वयात महशूस याना फकनं विदेशीपिंत ल्यू तायेकेगु। थःगु बोली वचन तथा ज्यां अतिथिपिंत बांलाक प्रभाव परे यायेगु।

३. स्वयं सेवक मिसा-मिजं निगू पक्षया नं जरुरत दु।

४. गुम्हसित गुगु ज्याया भाला अधिकारी व्यक्तिपिसं बिल व ज्या बांलाक पूर्णत ध्यान तया नुगलं निसें सम्पन्न यायेगु व अनुशासने पूरा पूरा कायम जुया कर्तव्यपरायण जुइगु।

(ऐ) प्रचार कमिटीं याये माःगु ज्यातः—

१. सम्मेलन सम्बन्धी प्रत्येक खँत स्वदेश व विदेशे बांलाक प्रचार यायेगु।

२. छापे जूगु सफू, पांप्लेट इत्यादिया बांलाक प्रचार यायेगु। प्रचारया लागी सभा, पत्रिका, रेडिओ तथा यथायोग्य साधन मुंकेगु व सहयोग प्वनेगु।

३. प्रचारया लागी अंग्रेजी, नेपाली, नेपाल भाषा व हिन्दीया प्रयोग यायेगु।

४. प्रचारकपिंके कम से कम नेपालया भौगोलिक, धार्मिक तथा राजनैतिक ज्ञानया नाप नापं विदेशया बारे नं साधारण ज्ञान दयेकेगु आवश्यक जू।

५. प्रचारकपिसं प्रचारया ज्याय् विशेषतः गुगु सम्मेलनया प्रचार याये माःगु खः व ज्या धर्मोदय सभाया प्रचारयात ध्यान तया यायेगु आवश्यक जू।

(ओ) सम्पादक कमिटीं याये माःगु ज्यातः—

१. थ्व कमिटीं मण्डले नेपालया विभिन्न दृष्टिकोणया विचार व ज्ञान दुपिं खास याना बौद्ध दृष्टिकोणयात बांलाक स्यूम्ह नेपाल इतिहास, संस्कृति तथा कला व विश्वे बौद्धपिनिगु इतिहास व मेगु सामाजिक ज्ञान दुम्ह विशेषज्ञ जुइगु आवश्यकता दु।

२ नेपाली, हिन्दी, अंग्रेजी, पाली, नेपाल भाषा व हिन्दीया ज्ञाता जुइमाः।

३. नेपालया शिलापत्रादिया ज्ञां दुम्ह जुइमाः।

४. टुरिष्ट गाइडया रूपे व नेपालया बौद्ध इतिहास सम्बन्धी तथा बौद्धधर्म सम्बन्धी व हानं साधारण नेपालया इतिहास, राजनैतिक, सामाजिक, विषय आदिया बांलाक खँ कने फुम्ह जुइमाः।

५. पाली, संस्कृति व मेगु अनुवाद इत्यादि ग्रन्थया प्रचार व प्रकाशन यायेगु।

६. सम्मेलनया रिपोर्ट बांलाक प्रकाशन यायेगु व धर्मोदय सभाया रिपोर्ट प्रकाशित यायेगु।

(औ) अनुवादक कमिटीं याये माःगु ज्यातः—

१. अनुवादकतयेके अंग्रेजी, हिन्दी, नेपाली, नेपाल भाषा, फ्रेंच व जर्मनीया समेत ज्ञान दुसा वेश जुइ। विशेष याना अंग्रेजीं बांलाक खँ ल्हाये फयेमाः, अनुवाद यायेगु अभ्यास दयेमाः।

२. विदेश भ्रमणया अनुभव नं आवश्यकता दु।

३. बौद्ध सभ्यता व बौद्ध संस्कृतिया तथा बौद्ध इतिहासया ज्ञान परमावश्यक जू।

४. विदेशी प्रतिनिधिपिसं ल्हाःगु खँ बांलाक थुइका दिक्क मजूसे वेकःपिनिगु भावनायात बांलाक थुइकेगु प्रयत्न याना भरसक वेकःपिंत गुगुं प्रकारं हे नं अप्रसन्न मयासे वेकःपिनिगु भावनानुकूल खँ ल्हाःगु परिवर्तन याना बीगु।

(अं) चन्दा कमिटीं याये माःगु ज्यातः—

१. सम्मेलनया फुक ज्या सिद्ध जुइगु हे दामं खः। उकिं चन्दा कमिटीं धर्मोदय सभाया योजना मुताबिक माःगु स्वंगू लाख मध्ये नेपाल सरकार पाखें प्राप्त जूगु छगू लाख कं. रु. न्येदो मोरु बाहिक मेगु मचाःगु डेढ लाखति चन्दा उठे यायेगु।

२. सम्मेलनया ज्या फुकं बांलाक याये फइगु चन्दा कमिटीया चन्दाय् हे आधारित जुया च्वंगुलिं चन्दा कमिटीं सारा जनता व सरकारयाके यथाशक्य चन्दा याकनं एकत्रित यायेगु।

(अः) सांस्कृतिक कमिटी।.....

नेपालया निंतिं थ्व अत्यन्त गौरवया खँ खः, वइगु

Downloaded from http://www.dhamma.digital

नवम्बरया १५ तारीख निसैं अर्थात् ३० गते कार्तिक निसैं काठमाण्डू व लुम्बिनी धर्मोदय सभाया पाखें प्यंगूगु विश्वबौद्ध सम्मेलन जुइगु दु । थुकी संसारया विभिन्न ४० गू प्रमुख राष्ट्रं भाग काइगु जुया पारस्परिक घृणा व द्वेष व्याप्त थ्व संसारे प्रेम व विश्व-बन्धुत्वया आवश्यकताया भावना थ्व महान युग पुरुष भगवान बुद्धया जन्म भूमि नेपालं हे हानं छको विश्वया कुंचा कुचाय् थ्यंकेगु अवसर प्राप्त जूगु दु । थ्व प्यंगूगु विश्वबौद्ध सम्मेलन नेपाले जुइगु थःगु हे ढंगया दके तःधंगु दकसिबे न्हापांगु अन्तरराष्ट्रीय सम्मेलन खः, गुकी संसारया विभिन्न देश नाप नेपालया परिचय जुइगु शुभ अवसर खः । थ्व हे अवसरे नेपाले थःगु विश्वे दया च्वंगु अस्तित्व क्यनी, महत्ता ब्वइ ! अले झीगु संसारया विभिन्न राष्ट्र नाप बढ़े जुयावं वया च्वंगु मित्रतायात झं बल्लाका क्वातुका बीगुली सफल सहायक सिद्ध जुइ, थुकी छुं प्रकारया सन्देह मदु ।

●

'साहित्य च्व'

श्री मोहनमान 'अधीर'

अतीतया अद्भुत चित्र च्वया
विगत विरहया व्यथा ब्वया
भविष्यया भावुक भव क्यना
स्वयं साहित्यया साछि जुया
साहित्यिक छं साहित्य व च्व !

विश्व वेदनां हाःगु व ख्वबिधाः
अवनी मन्ह्यना भेभे ब्यूथें
मचाम्ह खुसिचा निर्झर ब्वाना
कं वंगु खँ मां सागरयात
साहित्यिक छं साहित्य व च्व !

मारूत मैचां हिमगिरियाके
चुपा नया हाःगु व युगया म्ये
मानव-मन हे मार्मिक ज्वीक
नँथें छाः नुगः लःथें नायक
साहित्यिक छं साहित्य व च्व !

शोषक रविया शोषण नीति
परिवर्तित गति पृथ्वीयागु
शरद शशीया सुन्दर रजनी
न्यंकुगु ध्याच्चू म्वाःमदु मेघं
साहित्यिक छं साहित्य व च्व !

वियोग–विदीर्ण व्यथितगु उरया
वीणा वादन विरह व्यथाया
विश्व वेदनां व्यापक ज्वीक
व्यङ्गगु विधिया व्यवहार ब्वया
साहित्यिक छं साहित्य व च्व !

सरस शासने अन सौरभया
वाउँ सिमाच्वे याउँक च्वंपिं
न्ह्यूगू सुमधुर शब्द पिज्वःपिं
झंगःतयूगु सुसन्देश न्यना
साहित्यिक छं साहित्य व च्व !

मानव ख्वाःपिं दानवतयूगु
निन्दित कर्म पृथ्वी खाःगु
वक्षस्थल तज्ज्याना वःगु
स्यागु नुगःघाः सिच्चुक लाइगु
साहित्यिक छं साहित्य व च्व !

न्ह्यूपिं ख्वेका ख्वोपिं न्हीका
थःथः उन्नति संस्कृति बान्कि
क्यने न्हायकनेथें छं मफुसा
ज्वी व साहित्य छंगु न्ह्यवःसा
साहित्य च्व सुन्दर सत्य उकिं !

Downloaded from http://www.dhamma.digital

बिलावति मैंया सिसेंलि

[श्री माधवलाल कर्माचार्य]

जिपिं व छैं च्वं वनागु तःन्हु मदुनि ।

जि अर्थें इयालय् च्वं च्वनागु । उखे प्रभाया माँ लायलाय् बुबुं हाला हल—क्वां वा धया, क्वां वा, बिलावति मैंया मखुथें जुल धया ।

जि काचाकाचां दना, उखे चुकयागु बरन्डाय् वना । चुकय् सुं सां मदु । सुं ख्वः सः हासः नं ताय् मदु । इयालय् च्यादँति दुम्ह मचा छम्ह अर्थें लुखा पत्ती स्वयाः दना च्वन । व छेंया इयाः फुक्कं चाः । कःसि दुना वैथें च्वं । पौ कुतुं वैथें च्वं । छैं पुलांगु, भ्वाथः । ठिंग्ग सुम्कं दना च्वन । जितः एक तमाशा जुया वल । न्हिनसिया २ बजेती । निभाः दन्नं त्वयाच्वन । चुकय् खा, खाचात उखें थुखें जुया च्वन । धों स्यनाः लः ज्वःगु लानाः हाक्कुसे मयइपुसे च्वंगु फलं हा फ्वाल्ल थहाँ वै च्वन ।

जि अर्थें स्वया च्वना । सुं मनू खने मदु । न सुं ख्वो हे ताय् दु । बिलावति मैंयाया छैं ला व हे खः । गथे ल्याः ! जि अर्थें तुं दुपिना ।

लिपा जिमि कलाः बरन्डाय् दँ वन । जितः नं खो वा धाल, वना । लिपा वं वयाः धाः वल—घाटय् यंकल हँ, लुखाया खापा छपा लिनाः उकी तयाः । बिलावति मैंया धाम्ह तस्सकं हे गंसि हँ । ख्वाः त्वीसे क्वेँया क्वेँ ! ह्याउँक सिन्हः छपता तिका तःगु दु हँ । सँ इयामलांग्ग, जँ धैगु ला गय् जक च्वं हँ, ग्याना पुस्से, चिकं धैगु जनम भर हे मतःथें च्वं । कक्कुं क्वे छकू हाक्कुसे च्वंगु भ्वाथः छकुतिं त्वोपुया तःगु दु हँ । मिखा मकं । कक्वी गाः वंथाय् छकू ग्वाराक् ग्वाराक् सना च्वंगु दु, गपाय्सकं ग्यानापुसे च्वं ।

अबले लाक्क जिगु मने नाग रंग अव्यक्त भावना वय्

Downloaded from http://www.dhamma.digital

ल्यन खनी। व विभत्स दृश्यया बयान जितः न्यने मास्ति मवल, कल्पनाय् थाइ धकाः नं ग्यात, छाय् छाय् ! जि अर्थें न्हिला बिया, घडि स्वयाः धया—३ बजे ज्वीन खं ला, हुँ नय्गु जोरेया।

तर छाय् छाय् जि हाकनं बरन्डाय् वना, स्वया। व छें न्हाचःथें तुं ठिङ्ग सुंक दना च्वन। गपाय्सकं म्हाइपुसे। मू लुखा तिना तय् धुंकल खनी, वैत तै यंकल धाःगु लुखाया खापा गनयागुथें ! सुनां सुनां गथे लःलः यानाः यंकलथें !

यंकूगु हुँ बाग्मती हे मखा ज्वी ! जिं थनं खने दुगु बाग्मतिया लखय् मिखा ब्वया। बाग्मतिया तइसे प्वाला प्वाला थ्याःगु लः न्हापा लिपाथें थःगु हे लंय् ब्वाँ वना च्वन। चोभाःया डांडा न्ह्याबलेथें अर्थें दना च्वन। व लः वैत हे जवे लाका क्वब्वां वनीगु मखा ज्वी मदे पाखे स्वया—गबलें हे लिहाँ वय् म्वाक।

नय्गु तयार जुल खनी। दुहाँ वना नया। व बिलावति मैंया धाःम्ह बाग्मती खुनु थ्यंलाथें ? लँय् आकसे तुं सित ला ? बिचरा !

बहनी बेलि याय् त्यना बले, जिमि कलातं धाल—अथे जुया ला सी मयो का। जि झसंग वन, न्यना—व ला न्हाचः चार बजयूती हे सी धुंकल खनी। व उखुनु थन मदुगु हँ। थबीली छम्हसिथाय् जा थ्वीगु ज्या याना नै च्वंगु हँ। मफुसेंलि थन वोगु हँ। न्येर्का दाँ बियाः वास या धकाः वैत ज्या बियातःपिसं छ्वया हःगु हँ। थ्व वया थःछें हँ। वया भातपिन्थाय् नं सुं मन्त हँ। भौम्ह छम्ह दु हँ, चिरि माजुम्ह छम्ह दु हँ। थन नं दाजु तताःजु निम्ह दुगु निम्हं लिसे मिले मजू हँ। निम्हसिनं न्हिच्छि न्हिच्छि याकनं सी झोकनी धकाः सरा बीगु हँ। मफयाः वोम्हसित नं बांलाक वासः याः मदु हँ। जिमि कलाःया मिसां मिसां खँ जूगु खनी। ख खने मफुपिं जःला खलातेसं चीचीसलं छ्यों क्वातु क्वाकां थथे नं याय् त्यःला गबल्यें सीम्वापिंथें धकाः कना हःगु खनी। व खँ ल्हाःपि बिलावति मैंयापिनि सुं मखु खनी।

जि नुसिलित कःसी वना। व छें न्हापा लिपाथें सुम्क ठिङ्ग दना च्वन। परिवर्तन छुं मदु।

थनेत्यःबले १० बजेती जुल ज्वी। जिमि कलातं धाःवल—काः व मिसा आःतकं ममूनि हँ। पापी हे का ! जि न्हिले मास्ति वल। मिस्तयूत तारया खबर नं गपाय्सकं याकनं थ्यों, बइगलं पिहाँ वंगु मखना, उघ्रि हे थथे हँ अथे हँ थाय् फुगु। चिवा चर्चा नं गुलि, खँ ल्हाय् न्ह्यागु गुलि, खँ कने न्ह्यागु नं गुलि !

जि न्ह्यः वैथें च्वंगु नं भचा गोलमाल जुल। उसिमसि धया जि थः हे नं बिरामि जुया च्वंगु नं व तच्चो धाःगु न्यसां निसें मनय् खँ ल्हाना च्वंगु ! व छ्यें जक मिखा वना च्वंगु—सुम्क, ठिङ्ग, भ्वाथक दना च्वंगु खनीगु। तर कलाःयात उसिमसि धाःगु क्यनां नं छु याय्। वैत खँ ल्हाः सुं मदु, सुं मदु, अर्थें सुम्क, कतांमरीथें च्वं च्वनेगु मयो ज्वी। स्वाभाविकं हे त्यासेम्ह, जोवन जाम्हतिनि।

जि अर्थें तुं दना, कःसी च्वफाः वना।

कन्हे खुनु सुथय् दना बले, हिटी लः फैवःम्ह कलातं धाल—'वला का थौं चान्हे १२ बजयूतिनि मुत हँ।'

"मुत ला ?" धया, सुम्क तुं च्वना।

दना। बरन्डाय् वना। व छें अथे हे ठिङ्ग, सुम्क। मानो याकःचाथें सुं लिसे छुं हे सम्बन्ध मदुथें याना दना च्वन। जि अर्थें तुं दना च्वना। चुकय् खा तोता हल। खात क्वा क्वा हाहां उखें थुखें ब्वांब्वां जुल। उखे फलय् मिसा छम्ह बँ पुना च्वन। अन मचा छम्ह मू लुखाय् बँ थिला च्वन। व छेंचा स्वतचा जाः, निकवःचासां तुयूगु चूनं पानाः झ्यालय् ह्याउंगु रंगं पाना तःगु खनी। लँय् बाग्मती मोल्हूवोपिं मिसा मिजंत वनां च्वन। मोल्हुया वोपिं धोती, रुमाल जोना मिजं मिस्त वयाँ च्वन। ६ बजय् जुल खनी, निम्ह बाज्योति वोंपिं मनूत डम्बर कुमारीया तीन तहगा न्ययाः तुलसीकृत रामायणया दोहा ब्वब्वं वया च्वन, उम्हपट्टि छम्ह म्हिगः छाय्थें का—मवो, थौं ला वल खनी।

चुकय् खापा त्यूगु सः वल। क्व स्वया। बिलावतिया छेंया मूलुखा त्यूगु खनी। वया दाजुम्ह धाम्ह खनी। भचा बागःचा। वाउंगुली हाकूगु धोधोगु कमिचं फिनाः तःगु, तुयूगु नैनकिनाथयागु ज्वीका, सुरुवा न्ह्याना तःगु। दू ला बारे हे यात खनी, तुयूगु चिकिचा जाःगु तपुलिं पुया तःगु दु, म्हासु सियू सियू धाःगु बनाथयागु नेपाली चट्टि लाकाँ न्ह्याना तःगु दु। जःगु ल्हाया च्वलापतिंचा क्वेँ प्वालय् दुछ्वया खापा गल्लाक साल। दोपा ल्हातय् भांग्राया म्हिचा छपाः दु। छम्हसितं छु, म्वापिनि नय् हे माःथें। व तरकारी तिरकारी कें-कि न्या वने त्यंगु ज्वीमा। व नापं म्हिगः झ्याले खनाम्ह मचा नं पिहाँ वने त्यन, व वया म्हाय् ज्वीमाः।

अनं कंसः खुनु। व चुकय् हाः सः दया बरन्डां क्वस्वया व हे मिजं हाला च्वन खनी। सुं लिसे हाला च्वंगु खने मदु।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

हाल—अथे मती दःसा याय् माःका थःपिसं। जनम भर दुकायम्वाः, नकेम्वाः। थौं सिका थुगु नं माः उगु नं माः।

कुनें नं हाला हःगु ताय् दत। दलामे तुती निपा, छिना पसि पुलि तक्क जक खने दु। जिं स्वेबले बुढी ज्वीथें ज्वीथें च्वंम्ह मिसा ज्वीमा। हाला च्वन—जिमित ला छु, छिमि म्ह्याय् मचा खः। नरकय् वोंसां छिमि हे, स्वर्गय् वोंसां छिमि हे। थथे याय् मत्यो धैगु का, सिल ला! म्वाःबले नं वयागु हे कमाइ दुकाल, छक्काः बांलाक नकूगु मखु, वासः छक्कः बांलाक याकूगु मखु। आः सितं नं माःगु कर्म ला खंका बी माःला, अधर्मीत!

मिसाम्ह छम्ह ल्यासे पहलं पुलीथे पुलीथें च्वंम्ह छत्थुं झ्याले खने दःवल। सँ ला वया नं जँयाजँ। थथाय् सलं हाल—'अधर्मी! सु अधर्मी! ए क्यों वा अधर्मी! बड़े जांठीत! थौं भिं जुया सज्जन जुयाः हा वैच्वनो। माया लगय् जूसा या रे छिमिसं, छें हे दान बी मास्ति वोला, बुं हे दान बी मास्ति वोला। छिमिगु हे कुल नकें वनी स्यूला, करपिनि म्ह्याय् मचा कया वायत्यो फायत्यो यानाः छें च्वने मफयका पितिना हैपिं नं छिपिं, बड़ थौं वया जिमित अधर्मी! छिपिं हे का अधर्मी, छिपिं हे का पापी! याय् धुन का जिमिसं यी, जिमिगु औगातं चाःगु खर्च बी धुनका। माःसा या रे छिमिसं लुँयाम्ह किसि हे दान बी ला, लुँयाम्ह सल हे दान बी!

जितः गय् गय् तस्सकं मछाला पुसे च्वना वल। थ्व छु मानवतय् पवित्र……छुया अपमान, अवहेलना मखुला थैथें जितः ताया वल। जि सुम्क तुं दुहाँ वया। मनू सित, वैगु लागी छगू गज्योगु दुःख, विजोग! तर वैगु उपरे थौं सु खंवेगु, दुःख मनाउ यायगु पल्यसा……

कुने च्वंम्ह हाला हःगु जिगु न्हायपने दुहाँ वन—"धत् अधर्मीत! गबलें सी म्वाःपिं थें।"

जिगु मनं छाय् छाय् थ्व खँ टिपे याना काल—गबलें सी म्वाःपिं थें। न्ह्याम्हेसिया म्हुतुं नं—गबलें सी म्वाःपिं थें!

तले च्वंम्ह तंचाःगु ताय् दत—सँ छपु छपु दतले पुयाः जात्रा न्यायकः वे जिं, हेपय् याना ला छं बेइमान……

खँ ला टिपय् थ्यन खनी। जितः छाय् छाय् मयैपुसे च्वना वल। जि दना। थुखे ताय् मदै थाय्, बिष्णुमती, काली-माटि खोपाखे बरन्डाय् वया। फुक्कसिया म्हुतुं पिहाँ वोगु गबलें सी म्वाःथें धाःगु नारा न्हायपने 'जिन्दावाद! जिन्दावाद!' धाइथें ताय् दै च्वन। विष्णुमतीया लः धाःसा मदिसें बाग्मति पाखे स्वया ब्वाँय् वना च्वन।

जा नयत फेतुनाबले जिमि कलातं धाल—व सीम्हस्यां स्वसः पेसः दाँ हयाः दाजुमसित बिया तःगु दुगु हँ। थौं काज क्रिया यायत जम्मा सच्छि साइ दाँ जक बिया छवत हँ। वया तिसा भचा भचा नं दुगुथें, उकिं वया भौ मचा ल्वाः वोगु खनी। छिं मताः ला?

माःगु खँ ला थ्व! सीम्ह सी धुंकल, म्वाःपिनि कपाः स्याः। जिं मताः धया।

अले खँ हे न्यना मच्वना। स्वाप्रास्वाप्रा जा नया सुंक कहाँ वया। तर जिगु न्ह्योने व हे छ ठिङ्ग, सुंक च्वंथें च्वन।

चेतना

१०७ श्री भृगुराम

पासा, भी थौं मिले जुयाथें
चेत सुयातं बी मफुत;
भीगु नुगःया न्हूगु किपा जः
स्वैगुं न्ह्योने ब्वय् मफुत!

आशा मनया मात्र लिधंसा,
ब्वयगु ई भीत छुं मबिल!
मर्म मथ्वीकं इमिसं मबिलं
ख्वक्ख्वं भीपिं सी मजिल!

न्ह्याःगु थ्व द्वंगा पार मयासें
दिका दथ्वीसं तय् मजिल!
छ्यनं चुयानं म्वलं चुयानं
पार वैत आ याय् माल!

न्हूगु थ्व युगसं न्हूगु किपा जः
ल्वयक अमित आ क्यन्य माल!
सकस्यां न्ह्योने म्हुत्वी फिना धौ,
मूकं भीपिं च्वन्य मजिल!

आनन्दकुटी विद्यापीठे थः मस्त तया नैतिकगुण सम्पन्न, शिक्षित नागरिक याना दिसँ!

Downloaded from http://www.dhamma.digital

न्हू-पूजा !

श्री ध्रुवनारायण कायस्थ, ख्वप

हिमगिरि च्वं–च्वं वःगु व खुसिबाः
उकिया शीतल स्वच्छ लः कयाः
वयागु म्हे च्वंगु व खिति तुइकाः
न्ह्यैपुक यैपुक म्वः ल्हुइकेवा ।

सुन्दर रचना प्रकृति नकिंया
अनेक रंगी चंगी स्वांया
झीसं फुथें अति बांलाका
तयूवा स्वागत याना छायूपा !

न्हू व्यवहारं न्हूगु विधानं
न्हूम्ह व द्योया पूजा यायूवा ।

मदु धायूगु छु दु झीथायू पासा ?
माःथें माःगु व यायूत फुकं गाः
मखंगु झीसं बरु खंकेवा
सुइकें कायम्वा छुं वस्तु न्यया !

झीगु थ्व देया शुभ सुन्दरता
अथ्य हे भाषा साहित्य सुधा
अल्य हानं झी संगीत कला
थुगु हे पञ्चामृत नं छायाः !

Dhamma.Digital

न्हू व्यवहारं न्हूगु विधानं
न्हूम्ह व द्योया पूजा यायूवा ।

झंगः पंछि मंगल पुइका
स्वतन्त्रताया गं नं थायेवा
जग हे थ्वका शंख पुये वा
समानताया श्लोक ब्वनेवा !

थुगु पूजां उम्ह द्यो न्हीकेवा
दुःख कष्ट फुक तंका छ्वेवा !
उम्ह हे द्योया वरदान कया
दिवश हयूनु थन शान्ति व सुखया ।

न्हू व्यवहारं न्हूगु विधानं
न्हूम्ह व द्योया पूजा यायूवा !

Downloaded from http://www.dhamma.digital

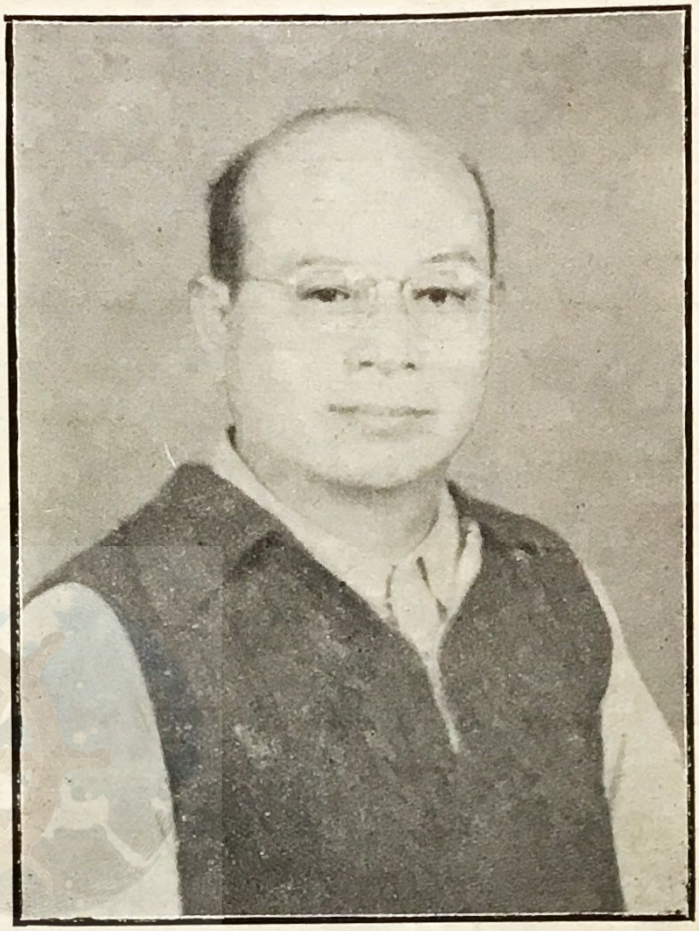
अले जि न्हिला

श्री एम्० पी० प्रधान

उखुनु नं जि समुद्रया सिथं सिथं चाह्यु वनावं च्वना। समुद्र सिथे नाना प्रकारयापिं प्राणीपिं दु। गुलिं भीथाय् शंखथें च्वंगु छें कुबिया जुइपिं खासाथें, इमिगु छें अनेक प्रकारया अनेक आकार लू! गुलिं छें मदुपिं नं प्राणीपिं दु, तर इमिसं छें घाना जुइपिं प्राणीपिन्त स्याना नइगु, अले व हे छें थमं घाना जुइगु! हानं गबले वया सत्तिक सुं थ्यनी, अबले व सुत्त छें दुने दुहाँ वनी, अले अन दुने छें भ्वाक्क भोसुइगु मखा जुइ?—सः सी छुं मदयेव तीसकं छ्यों पिकया हइ, मिखा कना स्वइ, सुं मखन ला सुत्तुसुत्तु छें क्वबिया वनी! व की साब बांला, व की-छें नं साब बांला! पञ्जाबी ज्योतिषतयेसं व की-छें हया बजारे मी! मनूतयेसं न्याना यंकी। पूजा-कुटी बोया तइ।

अहाहा गुलि गजबगु खँ! गुम्ह किलं माँया प्वाथं निसें घाना वल छें, वयात मेम्ह किलं स्याइगु अले व छेंया अधिकारी थः जुइगु? हानं मेपिसं वयाके च्वंगु लाकी धका सः ताल कि सुत्त छ्यों बचे याइगु, सुलीगु! तर व छें वयागु मखु धका, व छेंया धात्थेंम्ह अधिकारी किलं छें कुबिया जूगु खंम्हं तुरन्त सीकी। वयात छें-खुँ धाइ। छुनागु वा व धात्थेंगु वा जकं गन मपाइ? वं व यक्व हे थःगु छेंथें याना कुबिया जू, तर व वयागु छें मखु धका धा हे धाइ! वयागु छें व म्हया स्वापू नं ला छें थुवाः कीयाकेथें मदु? विचाः यायां जि सुसुहुं छको न्हिला थःथमं!

थ्व शरीरे नं अय् हे खः। अज्ञानया जंगलं पिहाँ वःम्ह अहंकार व तृष्णा रूपी भूत-भूतनिं निम्हसें चैतन्यदेव व शान्तिदेवीयात नया होश हवाश हे मदयेक स्वराज चले यात। अले व गबलें मग्यासे चाहिला च्वनी, गबलें ग्याना सुली। सुख दुःखया अनुभव याइ। गबलें सुख सी धका ससं हे दुःख सीया च्वनी, सुख जुइ धका आशा यातं दुःख जुइ, सुख हे जुइ धका विश्वास दुगु नं दुःख जुया बी। गबलें दुःख जुइगु कारणे वा दुःख जुइगु ज्यायं नं साब हे झ्वं हे मजाताया च्वनी। गथे चासु कै वःम्हं चासु सहयानां याये मफया झ्वं चासुं वइ, झ्वं चासुइ, अले लिपा हीइ! चासु कै हे मदुसा न चासु वयेगु मजा दइ, न लिपा हीया हे च्वनी। तद्रूप सुख-दुःखया कारण अहंकार व तृष्णा खः। व हे मदुसा सुख दर्शन यायेत नं दइ मखु, दुःख वास

यायेत नं!

'अय्सा छु अहंकार व तृष्णा शरीरं अलगगु खः ला ले?' प्रश्न जुइ फु।

लिसः थुकथं बीगु ल्वः—

'शरीरया निंतिं प्यंगू महाभूत व खुता इन्द्रिय अले चैतन्यदेव व शान्तिदेवी थुलिया हे जक जरुरत दु, मेपिं आगन्तुक समान खः।

थ्व खँ भति स्पष्टं अबले खनी गबले भिंच्याता धातु प्रज्ञाया जः दइ।

धातु भिंच्याता दुः—

खुता इन्द्रिय धातु, खुता विषय धातु, खुता विज्ञान धातु! अथवाः—

चक्षु धातु, रूप धातु, चक्षुविज्ञान धातु।
श्रोत धातु, शब्द धातु, श्रोतविज्ञान धातु।
घ्राण धातु, गन्ध धातु, घ्राणविज्ञान धातु।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

जिह्वा धातु, रस धातु, जिह्वाविज्ञान धातु।
काय धातु, स्पर्श धातु, कायविज्ञान धातु।
मनो धातु, धर्म धातु, मनोविज्ञान धातु।

इन्द्रिय धातु शरीर नाप स्वाःगु खः, विषय धातु शरीरं पिनेयागु। इन्द्रिय धातु व विषय धातुया संयोगं विज्ञान धातु दइ। न्हापांगु खुना शारीरिक खः, ल्यंगु झिंनितां मखु। उकिं अहंकार व तृष्णा शारीरिक मखु।

उकिं अगल जुया मनू च्वने फु। थुकिं अलग जुया च्वनेगु निंतिं प्रज्ञाया भावना वृद्धि याये माः। अले छु! प्रज्ञा भावना वृद्धि मयासें अहंकार व तृष्णा उपरे विजय प्राप्त याये फइ मखु। सं सामाजिक, राजनैतिक, धार्मिक मनू धात्थें निस्वार्थी जुइत वं थुजागु हे प्रज्ञाया वृद्धि यायेमाः, अले छुं समाजया वा मानवया सेवा झंझट उठे याये माः। धार्मिकं—पूरा थः याकःचा लें वनीम्ह धार्मिकं थुजागु प्रज्ञाया वृद्धि याइ, अले सेवाया झंझट कुबी मखु। समाज सुधारक महानुभावपिसं कु बी।—मखू, व गुजागु भावना? आः छिं न्यना दी फु।

व थुजागु खः, थुकथं यायेगु खः—

छि गनं शून्यगु थासे, वने वा छें बांलाक (वज्रासन) याना फेतुना दिसँ। चित्त स्थीर यायेगु स्वया दिसँ। छिगु कल्पनां गुखे गुखे स्वया वनी—छिं तुं स्वया दिसँनि। व संकल्प विकल्प गुजा गुजागु जुइ, उकी यथार्थ ज्ञानं विचार याना दीमानि! अँ, छि रूप लुमन, मतीं तया दिसँ थ्व रूप खः, थ्व जिगु शरीर मखु। थ्व विज्ञान खः, गुगु इन्द्रिय व विषययया संयोग खः। विज्ञान जिगु मखु! थ्व वयात भिंकीम्ह, थ्वयात मभिंकीम्ह धयागु अले याउँक हे छिं मनं खंका दी फइ। छि छि हे जुइ फइ। अले 'जि' 'जिगु' या संकुचित भावनां, जिभिगुया कयकुंनिगु भावनां थःत अलग याना दी फइ। छि नर-रत्न जुइ! तर कबूल याना दिसँ, नर-रत्न जुइ न्ह्यो नर-रत्न जुइगु गर्व याये मखु धका! अन्यथा व हे मुछु जुइ, व हे सुका जुइ। व हे खँ जुइ, व हे ज्या जुइ!

क्रोध

'...भन्ते, कोसम्बीया भिक्षुपिं ल्वाना च्वन, वं वयात वं वयात म्हुतु वाना च्वन, वाद-विवाद यायां वचन-रूपी चुपिं भ्वाभ्वा सुया च्वन। न वं वयागु खँ थुइकू न वं वयागु खँ, न थुइका बीपिं थाय् हे न्ह्योने इपिं वन। ल्वानाच्वंपिं ल्वाना हे च्वन, च्वन।

'आवुस, वना व ल्वानाच्वंपिं भिक्षुपिंत जिं वा धाल धा छं।'

इपिं वल। वन्दना नं यात। छखे गय् च्वने माःगु खः अय् हे आदर पूर्वक च्व नं च्वन। थ्व इमिगु अभ्यस्त स्वभावया देन मखा!

बुद्धं न्यना बिज्यात—'छिपिं ला, भिक्षुपिं! ततःसकं हाला ल्वाना जुल धाल, थ्व खँ गन तक सत्य खः?'

'भन्ते, सत्य खः!'

'भिक्षुपिं, गय् खः ले सा, छिपिं थवं थवे आमथे ल्वाना हाला सना जुइवले थः पासापिंत गुप्तं वा प्रकटं मैत्री तः ला? छिमिगु काय-कर्म, वचि-कर्म, मनो-कर्म मैत्री पूर्ण जू?'

'मजू, भन्ते!'

'भिक्षुपिं! गबले छिमि आमथे ल्वापु जुइगु खः, अबले छिमिगु कार्य-कर्म, वचि-कर्म मनो-कर्म मैत्री पूर्ण मजुसेंलि हानि जुल सुयात? अले थ्व सुयात ताकाल तकं अहितकर व दुःखकर जुइ?'

बुद्धया उपदेश न्यना इमिसं मैत्री थुल, तर इमिगु हृदये पारस्परिक द्वेषे छुं पाः मजू। छगू विवेकया देन खः, मेगु क्रोधया स्वभाव खः। हानं गबले तक थ्व तंयात द्वं स्वीकार याइ मखु, अबले तक क्रोध प्रति विवेकया विजय धाय् मछि!

—भिक्षु विवेकानन्द

Downloaded from http://www.dhamma.digital

बुद्ध-धर्मे नारी-पक्षया दान

वैदिक कालं निसें थौं तकं दान धयागु मिसा व मिजं निगू पक्षं नं याना वःगु दु। आः नं याना च्वंगु दु, लिपा नं याइतिनि। स्त्री-पुरुष उभय-पक्षया नं दाने अधिकार दु। दान थःगु मनया खँ खः, उकिं थ्व थःगु हे ल्हाते दु। बुद्धं गुरुष प्रदत्त दान स्त्री प्रदत्त दानसिबे उत्तम वा स्त्री प्रदत्त दान पुरुष प्रदत्त दानसिबे हीन गबलें धया बिमज्याः। बर्कछि अबलेया समाजे प्रचलित स्त्री-पक्षे च्वंगु छुं दाने दुगु बन्धन जक फ्यना बिज्यात। प्वाथे दुम्ह मिसा, दासी, विधवा, निथाय् चाःम्ह मिसां बोगु दान अपरिग्रह माने याइगुयात बुद्धं परिग्रह याना बिज्यात।

बुद्ध-धर्मे नारी-पक्षया दान अबले निसें शुरु जुइ, गबले सिद्धार्थ बुद्ध जुइ त्यन। क्लान्त व दूर्बल जुया च्वंम्ह दुष्करचर्या परित्याग याना मध्यम मार्ग ज्वंम्ह सिद्धार्थयात सेनानीया म्हाय् सुजातां गुगु पुष्टकर क्षीरया दान यात अजागु दान बुद्धया जीवने शायद हे गबलें प्राप्त जुइ! उलि महत्व तःगु दान शायद हे मेगु दान दइ! गुम्हसिगु भोजन याना महापरिनिर्वाण जुइ त्यन, उम्ह चुन्दयात भगवान बुद्धं वया नुगः मछिनी धका काचाकाचां करुणां अभिभूत जुया वयागु दान सुजाताया दान सरह श्रेष्ठ धया बिज्यागु दु। सातयेगु दुरु सातयेत तुं त्वंका हानं इपिं सातयेगु दुरु सातये तुं त्वंका पुष्टकर ताकनवर दुरुइ थुया तःगु क्षीरं हे सिद्धार्थया क्लान्त शरीरयात शान्त याना, मस्तिष्क विचारशील याना बिल। अले उखुनु हे बुद्धत्व प्राप्त जूगुलिं व क्षीरया व नारीपक्षया दान बौद्ध इतिहासया वर्णन पन्ना जू वन। नारी-पक्षयात गर्वया स्थान जू वन।

बुद्धं व्यक्तिया छगू छगू विशेषता स्वीकार याना उकिया एतदग्ग-पद बिया बिज्यागु दु। दानया एतदग्ग-पदे अनाथपिण्डिक महासेठं गुगु पद काल व हे नारी-पक्षे विशाखां काल। अनाथपिण्डिकं पीगू कोटि धन खर्च याना जेतवन दान यात, विशाखां थःगु विहारे छको तोफ्यूगु ९ गू कोटी वंगु तिसां पूर्वाराम विहार दयेका बिल। थ्व पूर्वाराम विहारया भव्यता विषये वया पासां दोच्छि वंगु गलिंचा ज्वना वलं हे तयेगुथाय् मदया वा मखना खया च्वंगुलिं अनुमान याये फु। अन्ते लुखां दुहाँ वनेथाय् लायेके बिल। १४ गूगु वर्षावासयात बुद्ध बिज्यासें निसें अनाथपिण्डिकं वसपोलया गुगु सेवा यात, अजागु हे सेवा विशाखां पूर्वाराम विहारे यात। अनाथपिण्डिक सुथे, न्हिने, बहनी न्हि स्वको विहारे वनी। जलपान, भोजन, शरबत वा वासः दान याइ। थ्व हे खँ महाउपासिका विशाखायागु खः। विशाखा विहारे वनीबले मचामचापिं श्रामणेरपिसं ल्हाः प्वत्तुप्वलाः काः वनीगु खँ पाली वाङ्मये तस्सकं रोचक रूपं वर्णन याना तःगु दु। विशाखा स्वयं न्हेदँया उमेरं निसें बुद्धया अनुयायी खः। उकिं बुद्धयात महादान याना जूबले व मृत्युया यात्रा फ्वचालीनम्ह वृद्धा मखु, हानं उकिं हे वयागु दाने केवल श्रद्धा जक मखु, प्रज्ञाया प्रसस्त बल दुगु क्यं! अन्धश्रद्धाया दाने सुप्रियाया प्रसंग छगू विनय पिटके वःगु दु। छम्ह भिक्षुया रोग लायेकेत भोजनया निंतिं मंस मालां लुइके मफुत, अले थःगु खम्पाया ला ध्यन। थ्वसिबे नारी-पक्षया श्रद्धाचित्तया चरमावस्थायागु वर्णन गन वइ, यद्यपि अन्धश्रद्धा जुया उकीयात बुद्धं निन्दा याना बिज्यात।

कोशल जुजुं असदिस दान यात। तर थ्व दान धात्थेंला मल्लिकाया प्रेरणां मल्लिकाया बुद्धिं याःगु खः। कोशल जुजु ला अश्वमेध, गोमेध, नरमेध यज्ञया पथिक खः। जुजुया लँपु हिला ब्यूम्ह महारानी मल्लिकादेवी खः। थुकिया तकोमछि अनुकरण जूगु बौद्ध इतिहासे खने दु। जुजु सुधम्मवतीं बौद्ध देश बर्मायां गुगु हानं छको भिं यायेगु ज्यायात, उकी छम्ह वनीक कन्या भद्रादेवीया हे प्रेरणा दु। सारनाथे दकसिबे सत्तिगु शताब्दीया महाविहार छम्ह राजमहिषीया कृति हे खः, गुकिं शंकराचार्य लिपा नं बौद्धधर्मया अस्तित्व भारते दुगु क्यं। वर्तमान कुशीनगरया सीमा, गुगु भारते धर्मया पुनरुद्धारं लिपा कुशीनगरया जीवने दके न्हापां निर्माण जूगु खः, व द्वलंद्वः दां त्याग याना दयेकूगु छम्ह बर्मी दायिका खः। महाबोधि सोसाइटो थनेत स्व० अनागारिका धर्मपालयात छम्ह मिसां हे माक्क साधन बिल, गुगु सोसाइटी थौं भारतीय धर्म प्रचार व प्रसारे दकसिबे अग्र खः। थौं नं बर्मायं सुं गृहस्थं छें तोतल कि दम्ह दायिका माँनिं माली, दायक बाः मखु, गुम्हसिनं थःत यथाशक्य सहायता बी। झीसं खना हे च्वना, थः थाय् देशे विहार विहारे नं सौन्दर्य स्वहाने गयगुली मिसा न्ह्यब्वाथें श्रद्धां हृदये जायेका च्वनेगुली नं नारी-पक्ष न्ह्योने लाः। उकिं दानया दृष्टिकोणं बौद्ध साहित्ये गुलि मिसातयेगु गौरव स्थान दु, व उपेक्षनीय मजू। नारी-पक्षं अवश्य थःगु पूर्व गौरवयात म्हसीका वर्तमान काले नं मेमेगु दिशाय् स्मेतं न्ह्यज्याये फयेकेमाः।

—अनागारिका सुशीला

Downloaded from http://www.dhamma.digital

युद्धया कारण

मा० जगतलाल

ले ख क

झीगु न्हिन्हि न्हाना च्वंगु जीवनं झीत थः हिला च्वनागु क्यं। संसारया यावत प्राणीयाके ज्ञान दु, तर थुकिया न्हासा (प्रगति) जक मनू व पशु पक्षीया बिच्चे आपालं हे पाः। मनूयागु ज्ञानया न्हासा न्होने पशु तयेगु न्हासा दिना च्वंगु धाःसां ज्यू, ब्वया वना च्वंगु फय्-खः व दुंगु पहाड़े बिचे काना च्वंगु ब्वहँथें पाः धाःसां पाइ मखु। इपिं ज्यासः खः, थःगु ज्याय् इमिके गाक्कं ज्ञां नं दु, अझ गुगुं ज्याय् झीसं हे इमित त्याके थाकु। इखुंचां अंगले धलिमे गुजागु चा, गुजागु छु हया छें दनी, व नं झीसंथें क्वे जग तया च्वे दना यंकीगु मखु, बँ-सासा (भूमिया गुरु-त्वाकर्षण) नाप अःखः जुइक क्वक च्वं दना हइ। खय्पीचां गय् छें दयेकी, हानं गुजा गुजागु ढाचां छें लुखा छुइ। तर आदिं निसें आः तकं इमिगु ज्याय् न आविष्कार दु, न फेरफार हे! मनूत नाप नापं सिमाय् मच्वंसे खःग्वःप्वाले छें याः वये सःगु छता निता पाःगुयात इमिगु न्हासा धायेमछि! लिलि न्हाना वनेगु इमिगु बानि हे मब्यू। पशुत प्राणी खः, उकिं इपिं मिशीन मखु, झीकेथें मन दु, तर थन तक जक कि इमिके मन मदु धाये मज्यू। इपिं सिमा स्वांमा स्वया च्वे लाः। इमि न्हाबलें थःगु पहः छगू दइ, ज्याय् तत्पर जुइगु छगू बानि दइ। जीवन खना त्यानु चायेगु इमिके शायद हे दइ, मृत्यु खना ला इपिं आश्चर्य चा हे मचाः! थ्व हे स्वभावयात पशु व पक्षी स्वभाव धाइ, उकिं इपिं दिना च्वंगु, छथासं च्वंगु ल्वहँथें धाःसा मपात।

मनूया खँ, बांलाकं हे थुकिया अःखः खः। न्हापां निसें व न्हान्ह्यां न्हान्ह्यां वया च्वंगु दु, वनावं च्वंगु दु, वनावं च्वनी, च्वनी। छ्यंगुलिं हिना, सिमां-हलं तोपुया च्वनीपिं मनूत थौं गुजागु अने तने ढांचाया वसंत पुनीपिं जुइ धुंकल! पाक्वे च्वनीपिं मनूत थौं गुजागु ख्वाउँसे च्वंके यःसा ख्वाउँसे च्वंके, क्वाके यःसा क्वाक च्वने ज्यूगु (अयर कन्दिशन) छें च्वनीपिं जुइ धुंकल! थ्व फुक मनूयागु न्हानावं वनेगु बानिया सिरपाः खः!

मनुखं पिने थुकथं न्हासाया लँ ज्वंथें दुनें नं वं ज्वन। गुकिं याना नाप नापं छ छ जि जि धाये सल। अले छंगु लाका जिं नये नं धाये सल। छंगु ज्यू-भिं स्वया जि नुगः मू धका नं क्यना हल। अले इमिगु मंकाः—मति तनावं वन। जुजुं जुजुं छें खापा छुत, तालं दल। करपित दायेत, थःत दायेका मच्वनेत क्वायेगु, सुइगु, अले स्यायेगु दयेकल। गन कि चखुं-बखुं आदि पशु-पक्षियाके न्हापां निसें दुगु छगू सिबे निगू थुजागु स्यंकेगु फुकेगु ज्याभः मदु। स्यंके, फुके, धुंके धयागु

Downloaded from http://www.dhamma.digital

पाखे मनूथें व न्ह्य नं मव्वाः । थ्व पशु-पक्षीयात सिरपा खः, मनूयात सिरपाः नापं फय्माःगु खः सरा खः । थ्व बँग्वाय् (विश्वे) विज्ञान थुलि च्व मन्ह्याःनिबले, च्वे मध्यंनिबले गुलिखे भीसं चिची-धंगु खें ल्वापु जूगु हाहाकार जूगु खना । लिपा व पुचः मुना पुचः नाप नं ल्वाये सल । हःता जुल । अबलेया हःता गुलि भड्डा कथं जुइगु खः, न्यनेबले म्ह हे कुच्चुसे च्वं । थ्व भीसं पुराणे खनी । आः बरु अय् निकृति निकृति खेँ, चिची-धंगु खेँ ल्वापु मजुल । छम्हसिगु खेँ सकलें यःसां मयःसां सी वनेगु, स्याः वनेगु याः वने म्वाल । थुजागु हःताया नमूना भीसं सम्राट अशोकं 'शस्त्र-त्याग' याःगुलिं हे काये फु । जुजुया यःम्ह बांलाम्ह मिसा छम्ह कलाः याये हयेत प्रजां थःगु लाः हि फुकः वने म्वाल । हःता जूसां मंका-मतिनां जुइ, थ्व हे मंका-मतिना, मंका-मतिना ल्वाक छ्यानावा मिले याना फुकं छगू मतिना यायेगु खँ व ज्ञां भीत माला च्वंगु दु । थौं हःता जूसां काईदां बांलाक जू, गथे कि न्हापा मजू । आः हानं हाले हाले तिनि छगू देशं मेगु देश कत्यले त्यन कि हे हे धायेगु याना हल, गुकिं याना बःलाया तःले न्याय मदु धयागु कथं आः हःता जुइ मखु । उकिं भी मनूयागु अजागु आविष्कार थःगु भिं जुइगु ज्ञानं दांछि दां हे वंगु मखु, गुगु आविष्कारया निंतिं द्वलंद्वः मेमेगु ज्या जग रूपे स्वने माल, गुकिं थः तुं नाश जुइगु खः । गुगु खं, गुगु ख्वालं भी प्राणीपिं दकसिबे च्वे थ्यन व विवेक व विचार भीसं तःधंका चक्कंका यंकेमाः । भीगु मंका-मतिं भी थुलि न्ह्यज्याये फत । उकिं व मति भं चक्कंका धका यंकेमाः ! मखुसा भीगु न्ह्यासा छन्हु दी, भी लिज्यां वनी, उलि लिज्यां वनी कि हानं न्ह्य-ज्यायेबले न्हापा तूगु सिकं अपो ई तुइ ला छू छू ! उकिं धात्थें धाःसा थौंकन्हे भीपिं छखे अमृत घः तया, मेखे विष तया च्वनापिं खः, छखे छपा लहाते निर्माणया साधन, मेखे विनाशया शस्त्र ज्वना च्वनापिं खः । विज्ञान दोषी मखु, भीगु मतिना दोषी खः । भीगु मतिना मभिन, भीसं मभिगु ज्याभः दयेकल—थःमं मचायूक हे ! हेंग्वाः नःम्हं हाकुक खि गबले मफाइ ! उकिं थः थः मति भिंकेत बुद्धया उजं भीत साब ख्यले दु । मनूया पहः खः, न्ह्यज्यायेगु । न्ह्यज्यायेगुलिं मस्यं ! थ्व ला भीत पशुत्वं पाका तःगु बाँलागु, ज्यूगु हे पहः खः । बुद्धं थनिं नीखुसः दं थुखे, नीन्यासः दं उखे थ्व हे न्ह्यानावं वनेगु तर न्ह्यासायात पंगलः जुइगु अशान्तिया ज्वाला उकिं पिमकायेगु गुगु खँ गुगु कथं कना बिज्यात व पुलां जुया नं न्हू खः, अले सत्यगु खः, भिंगु खः, ज्यूगु खः ! व मैत्री व सद्भावनाया लँपुया न्ह्योने गुलि उलिन्ह्याः थु लिन्ह्याः मस्यूपिं, त्याके धात्तलें द्याका वंपिं, च्वे च्वने धात्तले क्वे च्वना वंपिं फुस्लू-धर्मया नायःतयेसं हे मेगु लँपु तया बियो मनुखं विवेक तंका च्वने माल, मैत्री मदयेका च्वने माल । विज्ञान मखु, नाशया हा व हे छ छ, छिपिं छिपिं, जि जि, जिपिं जिपिं धाइगु मतिना खः । अले मनुखं मनूया हि तिस्सिना त्वंका मनू तुं पायेकेत मनूतयेत बल्लाका तये माला च्वन । थौं नं भीगु ब्वने-कुली (स्कूले) मति भिंकेगु तालिम मदु ! मति भिंकेगु निंतिं मास्टर-पिंत ल्याः ज्या यायेम्वाः ! मतकलः ब्वयेका भी फय्-खः ब्वयेके सल, आखः च्वया भी थायेगु (छापे यायेगु) सल, थुकिया निंतिं स्यनीपिं नं दु, स्यना काइपिं नं दु । तर मति भिंकेगु स्यनेगु गनं जू कि ? अझ भगवान बुद्धया खँ, सः वा उजं थौं स्वर्गया कल्पना, सुखया प्रलोभन, नरकया भय

[ल्यँगु ५५१ पेजे च्वे]

Downloaded from http://www.dhamma.digital

संघर्ष

श्री भुवनमान कायष्ठ

जीवन हे संघर्ष खः। दनेत झीसं आकर्षण शक्ति नापं संघर्ष यायेमाः, ल्हाः संकेत फय् नापं। झीपिं संघर्षे बुल, संघर्षे ब्वलन, अले संघर्षे झीगु जीवन अन्त जुइ। बुइवं हे वातावरण लिसे संघर्ष शुरु याइ, संघर्ष यायां जीवनया रथ न्ह्योने न्ह्याकी, अले सीतेका मृत्यु नापं संघर्ष यायां जीवनया अन्त जुइ। संघर्ष झीगु जीवनया शुरु खः, अन्त खः। झीगु जीवनया वसन्त ऋतु नं संघर्ष हे पिहाँ वःगु निष्कर्ष खः, गुगु झीत यः, गुकी अभिमान नं दु। तर मनूयात मृत्यु नापं यायेगु संघर्ष हे अन्तिम संघर्ष खः, थौं तक विजय असम्भव संघर्ष खः। ही छुफुति दतले संघर्ष याये याये, अन्ते हैरान जुया "जि सिबे मृत्यु हे बःला खनि" धाधां झीसं मिखा तिस्सी। तर मृत्यु! छन्हु थुजागु नं दिन वइतिनि गुखुनु मृत्यु व जीवनया संघर्षे, जीवन विजय जुइ!

संघर्ष थ्व युगया जक देन मखु, इतिहासया ल्यू ल्यू हे वइ च्वंगु चीज खः। प्रकृति लिसे संघर्ष यायां माकलं मनू जुल। मनूया विकाश हे प्रकृतिया हार खः। F. G. Pearce सं The Struggle of Modern Man स च्वइ दीगु नं दु "We are all struggling to learn how to be more civilized" थुकिया माने मनू हे जक संघर्षे द्वाहाँ वनेमाः धैगु मखु। संसारया प्रत्येक जीव व वस्तुयात नं संघर्ष यायेमाः, याना नं वइ च्वंगु दु। प्रकृति नापं थ्व संघर्षे गुलिखे पशु पक्षीत त्यात, गुलिखे बुत। त्याःपिं संसारे दने फत, बूपिं खने मन्त। चार्ल्स डार्विन-विकाशवादया धापू कथं मामोथ धयापिं जन्तु थ्व संघर्षे दते जुइ मफुत, वातावरण लिसे मिले जुइ मफुत, अले संसारे इमित स्थान मन्त, इमिगु अस्तित्व हे संसारं विलीन जुया वन। मामोथ छम्ह तःधिकम्ह जन्तु खः। तःधि जुइवं तुं किसिया लाने मज्यू धइगुया चरितार्थे थ्व दसु खः। बरु चिधिकम्ह इमू वातावरण लिसे मिले जुया, प्रकृति नापं संघर्ष यायां संसारे म्वाना च्वने फत। जीवित वस्तुखे जक मखु निर्जीव वस्तुया नं संघर्ष यायेमाः। अन्यथा वयागु अस्तित्व थन दइ मखु।

प्रकृति नापं संघर्ष हे संघर्षया अन्त मखु। जनावरतये प्रकृति नापं ल्वाना विजय जुइ धुंका नं वातावरण लिसे मिले जुया अले वातावरण लिसे हे तुं ल्वायेमाः। जंगलया नियम हे तःधिम्हं चिधिम्ह नुनेगु खः। अथवा बःलाम्हं बःमलाम्हेसित खाइगु खः। खिचां भौचित स्याइ, खिचायात चितुवां स्याइ, अले चितुवा व सिंहया संघर्ष जुइ, थ्व संघर्षे चितुवा बुइ। अन्ते सिंहयात नं मनूखं स्याइ।

सभ्यताया विकाश व जन्म नं संघर्षया हे फल खः। इजिप्तया सभ्यता नं मनूया प्रकृति नापं संघर्षया हे फल खः। मरुभुमीथें जागु इजिप्ते मनूतयेगु संघर्षया फल स्वरूप थौं थ्व इजिप्त मरूभूमी मजुल, अपितु छगू बांलागु शहर जुल। हिन्दू सभ्यता, माया सभ्यता व ग्रीक सभ्यताया जन्म व विकाश संघर्ष हे जुल।

झीगु लक्ष्य पुरा यायेत हे संघर्ष माः। उकें झीके दक्को शक्ति संचय याना झी विरोधी वातावरण लिसे ल्वाये सयेके माः। मनूत मुना संघर्ष यायेगुयात सामूहिक संघर्ष धाइ। गथे कि न्हापा सारा मनूत मुना प्रकृति नापं संघर्ष यायेमाल। थौंकन्हे नं सामूहिक संघर्ष माः, अले नापं व्यक्तिगत संघर्ष यायेगु क्षमता नं माः। थौं झीपिं गाक्क हे सतर्क जुया जुइ माःगु जुइ धुंकल। छपला च्वदल कि गाले कुतुं वनिगु! मेगु शब्दं झीसं थन म्वायेत नं म्वाये सयेकेमाः। अले हे वयात थ्व संसारे स्थान दइ।

प्रकृति लिसे संघर्ष सिधयेका झीसं समाज नापं अथवा थःथः संघर्ष याये मानि। समाज नापं संघर्षे नारीयागु संघर्ष उल्लेखनीय जू। नारीयागु शारीरिक कमजोरी व इमिगु उदारता, त्याग, दया पाखें फायदा उठे याना मिजनं मिसायात बन्धने तल। अले 'लक्ष्मी' इत्यादि उपाधिया वसतं पुंकल। नारीं बुलुं संघर्ष याना मेरी वूलस्तोन कायफ्तं दकले न्हापां नारी अधिकार व स्वतन्त्रताया लागी सः पिकाल। नारीं थःगु इज्जत बचे यायेगुया लागि यकों सघर्ष याना नं वने धुंकल। अहिल्याबाई, झाँसीया महारानीपिं शान्ति स्थापनार्थ संघर्ष याना वंपिं खः।

राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक संघर्ष मेगु थौंया झीगु संघर्ष खः। शासन होकेगु व शासन विषये जुइगु संघर्षयात राजनैतिक संघर्ष धाइ। धनी व गरीबया भेद छुटे मयायेत जुइगु अथवा अर्थया समानता विषये जुइगु संघर्षयात आर्थिक संघर्ष धाइ। आर्थिक वैषम्ययात हटे याना

[ल्यँगु ५५१ पेजे क्वे]

Downloaded from http://www.dhamma.digital

जिज्ञासा

श्री शरणलाल उपासक

जि जक सदां थथे हे ज्वी ला
कृष्णं शुक्ल नं छको मज्वी ला
मज्वी ला छु स्वसः-स्वीन्हु दिने
छन्हु हे जूसां अन्त उपेक्षा
जित जक छाय्, याःगु उपेक्षा ?

स्वे म्वाः छिमिसं उपेक्षा भावं
न्ह्याग्गु व न्ह्याथे जूसा जुलं का
हिम-मरि नय् हलू - लः त्वने
माःसां मयः जि अपमान ला
जित जक छाय् थय् याःगु घृणा ?

दीन--दुखया नशा धका जि
निराशां लाका जिन्दगी छवैला
आश सकस्यां सास दत्तले—
'जीवन हने, याउँक त्वने !'
जित जक छाय् कुचाया क्यना ?

लस्कुस् याय् मखु लोभ-लालसा
क्यने फु फुथें शक्ति पिज्वेका
विद्याभूषण छाय् छुयायत
कार्य-किरणं खय्का क्यनेत !
जित जक छाय् थय् याःगु हेला ?

तिरस्कारं हे त्याग याःसां नं
मखु मखु तोते जिं जिज्ञासा
कुबीकुसां कु प्रलयं थःगु
कु बी फुफुथे कर्म-स्वाः स्वया
जित जक छाय् अवहेलना ?

जिनया नं जा जूगु खः थः ज्या
खुदँया तपस्यां पूर्ण लिपा
धाःगु म्हगसे, छं ज्या जक या
विजयलक्ष्मी वै तुति भागियाः
जित जक छाय् याःगु उपेक्षा ?

[५४९ पेजया त्यँ]

सिबे मेगु मखुगु रूपं क्यना छ्वतं झीत वास्ता मदु ?

तारीफ यायेमाः, थौं थुखे पाखे मिखा ब्वया हःपिंत ! अले श्याबाश बीमा, थौं हानं विज्ञान मनूयात सुख शान्ति बीगु निंतिं उकिया मखुकथं ज्याय् छ्यले मज्यू धाइपिंत, हानं मदयेकेगु निंतिं बुद्धया फुक्क प्राणीया नुगले दुने ध्यंकं न्यंगु मैत्रीया पेंता पुया जूपिंत ! हानं लयूतायेमाः, थुजागु इले लाक्क नेपाले प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलन जुइत तयारी जुया च्वंगुली ! आशा दु, व ई धात्थें भिगु ई जुइ, गबले विश्वया कुनं कुनं झाइपिं दाजु-किजापिंत नुगपा ह्वयेका छ्वदंगु मनं पाहाँ याना, लसुकुसु याना मने दुगु विश्वशान्ति भावना झं अपो दयेका बी फइ, थ्व युगया पलाः द्वन कि मनुखं सी मालीगु दुःख थःथमं हे सीमाःगुथें खंका बी फइ, बुद्धया उजं मन्यन कि लखं लख करंबलं मनुखं दुःख सो मालीगु थुइका बी फइ, बुद्ध-वचनामृत विज्ञानया पात्रे तया त्वने दइबलेयागु कल्पना याके बी फइ ! बरु थुकिया निंतिं आवं निसें "छि" मधासे "झी" धायेत झीपिं तयार मजूसा तयार जुइ माल !

[५५० पेजया त्यँ]

समान रूपं धनया नियमित वितरण याना समाज पुनर्निर्माण यायेगु हे समाजवादया प्रमुख उद्देश्य खः। थ्व मिशीन युगे आर्थिक असमानतां विकट रूप धारण यात। कार्ल मार्क्स थ्व वैषम्य हटे यायेगु छगू पद्धति पिकागु खः उकियात हे समाजवाद नां बिल। मेगु संघर्ष खः, सामाजिक संघर्ष ! जाति भेद, अन्धविश्वास, कट्टरपंथ इत्यादि राष्ट्रीय विकासे पंगल खः। थ्व पंगल मदयकेगु सामाजिक संघर्ष खः, गुकिं सामाजिक वैषम्य मदया वनी।

संसारे म्वायेगु अःपु मजू। संघर्ष याये गुलि थाकु उलि हे म्वाये थाकु। संघर्ष दितकि झीपिं दीपिं जुइ। संसार यक्वं न्ह्याक्ये मानि ! आपालं सुधार याये मानि। संसारयात स्वर्ग याये मानि। उकिं झीसं हानं संघर्ष याये मानि। अले विश्व भ्रातृत्वया बिगुल पुइ मानि। युद्ध अन्त यायेत नर व नारी निम्हेसिने पालाक सः पिकाये मानि। बुद्धयागु शान्ति सन्देश विश्वयात न्यंके मानि। थुइके मानि। अस्तु।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

सम्पादकीय

सत्य खया नं सत्य रूपे मखना च्वनीगु, सार्थक जुया नं सार्थकावबोध मजुया च्वनीगु, बोध हे जूगु नं यायेगु छगू प्रकारं असम्भव सम जुया च्वनीगु विषये धायेगु सिबे सत्य खया नं कटुगु, सार्थक जुया यायेगु क्षमता दया नं ल्हाः प्वचिना पुलुपुलु ख जक खया च्वं च्वनीगुली धायेगु धायेत लिमचिलेमाः, लिपा मलाकेमाः ! संसारया थौं तकं प्रकाशित पत्रिकाया संख्या न्ह्योने तःसा भी आश्चर्य चाइ । पिहाँ वया च्वंगु पत्रिकाया पन्ना जक पुइकः जूसां भीत लिलाइ मखु । छगू छगू देशं, छगू छगू भाषां गुलिखे गुलिखे पत्रिका पिहाँ वयां च्वनी । भीगु अस्तित्व थ्वया विच्चे पत्र-पत्रिका पिहाँ मवःगु भाषा सिबे च्वे जक लाः । न्हि-पौ दु, छगू ! ऋतु-पौ दु, छगू ! लय-पौ दु, (आः हाले पिहाँ वया च्वंगु) छगू ! सिनेमा हल त्यके जू, पत्रिका त्यके मजू ! ताश चू, सिगरेट थ्यामलाः तर पत्रिका मचू, सफू पसले च्वंगु सफू वं हे मवं, अर्थेया अर्थे ! धात्थें थ्व गुजागु हाले मज्यूगु म्ये, ल्हाये मज्यूगु खँ धाये ! थःथःपिसं हे जक विचा यायेे, गुलि थःगु आय मध्ये पत्रिकाय् छ्वया, गुलि फलीमे छ्वया, गुलि सिगरेटे छ्वया ? वंगु नं मचायक वःगु नं मचायेका आय-व्ययया काटा पाले काटा जुया न्हि बुरे जुइगु, दँ बिटे जुइगु, जीवन फुकेगु अले धर्म, भाषा, साहित्यया निंतिं वास्ता-किस्ता हे मदयेका च्वनेगु ला आः धात्थे धात्थें नं मजिल । जिमिगु गन तक विचारं न्ह्यायें दु, बैगछिंक जुइ मालीगु, कतःया न्याये म्वाःक दुम्ह च्यः जुइगु देशयात मल्वःगु परिस्थिति गुलि दु, उलि हे माःथाय् खर्च मयासे म्वाःम्वाःथाय् यायेगु, कयूगु कूछि ल्याः खत्तले मले कूछि हूब्वाइ ढंगया समस्या भी बिच्चे दु ! भ्वाथः लँ फिना न्हूगु सफू न्यायेगु मति भीके मदु, सिगरेट न्याये त्यनागु ध्यबां न्हि-पौ न्याना खयेगु नुगः भीके मदु ! थुलि हे जक दःसां भीगु पत्र-पत्रिका पिहाँ वयावं च्वनी, न्हूगु सफू खने दयावं च्वनी !

थुकिया अनेक प्रतिवाद वये फु, गुकिं जिपिं परिचित खः । पत्रिकाय् छु दु—व न्यायेत, न्हि-पौली 'छु खँ व ब्वनेत ? अथवा थ्व पत्रिका खया फलानागु भाषाया फलानागु पत्रिका ख्यले दु, फलानागु भाषाया फलानागु सफू थुलि हे दामं बाँलाक खयेगु दु । थ्व प्रतिवादे ल्यूने यदि अन्तकरणं तर याना मदीसा व कि धात्थें जातीय व राष्ट्रीय संकूचतां मथ्यूम्ह दो खः, कि ज्यो ! थ्व खेँ छाछां तहाक ध्यथ्यं तःगो याना म्हुया च्वने मखु । थ्वया सिबे समस्या थुया नं समाधान याये मास्ते वया नं याये मफया च्वनीगु विषय पाखे हे बरु हानं वने !

जिमिसं स्वीकार याये, पत्रकारया कर्तव्य थौं पत्रकारकपिसं पूर्णत निर्वाह याये मफु । सारा का सारा ज्या सिमीत सिमीत समये यायेगु करं क्यनीबले थथे जुइगु ! उकिसं सुइकाःया ज्या हथाय् जुल कि सुका गठि चिनीगु, हथाय् मिथाय् चाल कि खा कायेला हँय् काये ला जुइगु दूर्बलता तु द हे दनि ! छगू न्हि-पौया ज्यामि सलंसः दइगु,, म्हनिं बासः दइगु, भी जुलं साधन मदु, उकिसं छम्ह निम्हसिनं पिकायेगु ! उकिं थ्व थ्वया समाचारया पहः का धाःसां, प्रूफ गल्ति खया फलानाम्हसिगु मिखा का धका क्यंसां, सम्पादकीय खया फलाम्हसिगु च्वसा का धका न्यंकूसां छु याये ! हार्दिक इच्छा नं साधन बिना सफलताया यात्राय् लंगड़ाथें खः । च्वमितये ल्हाः म्हुतु चू लाकेगु ज्या यानां लिपा तिनि बल्ल छुं च्वइगु । उकिसं थौंकन्हे ला जिमिसं लेख मदु धका च्वया छ्वःसां मता पहः यायेगु चाला नं गुलिसिकें दया वये हे धुंकल । खः, लेखया पारिश्रमिक लेखकपिंत थौं तक प्रकाशकपिसं बी मफु । द्याये म्वाःसा धका थ्व सम्भव ! 'धर्मोदय' ला थ्व निश्चये च्वना हे च्वंगु दु, गबले वया द्याये म्वाली अबले वं गबलें थयेगु याइ मखु । नीन्यासः खद्वः ग्राहक मदयेकं पत्रिका धात्थें पत्रिका हे जुइ मखु । थुकिया निंतिं 'धर्मोदय' या आः गुलि ग्राहक दु, वया बत्ति हे अझ ग्राहक दयेके मानि । थुखे यथाशक्ति प्रयत्न प्यंगूगु सम्मेलनया ब्यले जुइबले नेपाल भाषा भाषीपिनि प्रयाप्त सहयोगया निंतिं जिपिं प्रार्थी ! [उखे कभरे]

Downloaded from http://www.dhamma.digital

'धर्मदूत'

या

रजत—जयन्ती अंक

वइगु नवम्बर महीनायू सारनाथया मूलगन्ध कुटी विहारया रजत-जयन्ती माने याइ। थ्व अवसरे 'धर्मदूत'या छगू बांलागु विशेषांक प्रकाशित जुइ, गुकी बौद्धधर्म, संस्कृति, कला, इतिहास, पुरातत्व आदि सम्बन्धित विषये विद्वानपिनिगु लेख च्वनी। उच्चकोटीया कविता, कहानी, रूपक व एकांकी नं थ्व अंके सजधज याना छापे जुइ। अन्तरराष्ट्रीय बौद्ध समाचार, प्रकाशन एवं सभा-समितिया परिचय समन्वित थ्व अंक १७ नवम्बर यात पिहाँ वइ।

थ्व अंकया मू १) तका जुइ, तर सु सज्जनं 'धर्मदूत'या वार्षिक ल्हापं ४) तक छ्वया हया 'धर्मदूत'या ग्राहक जुइ, वेकःपिके थ्व अंकया अतिरिक्त मू काइ मखु। विज्ञापन-दातातये निंतिं थ्व छगू दये हे मदुगु अवसर खः। कृपया च्वया दिसँ।

—व्यवस्थापक

'धर्मदूत', सारनाथ, बनारस।

विशेष सूचना

'धर्मोदय'या क्रमशः जुयावं वया च्वंगु प्रगति व उन्नतिं छि बांलाक हे परिचित खः। थ्वं गुलि धर्म व भाषा, साहित्य व संस्कृतिया सेवा यात थ्व नं तोपुया च्वंगु खँ मखु। थ्व फुक यायेगु समर्थ दुगु छिकपिनिगु सहायता, सहयोग व सद्भावनाया त्यवा दया खः। उकिं विश्वास पूर्ण आशा याना, वंगु तछला व गुँलां ग्राहक चन्दा फूपिसं याकनं मेगु दँयात नं ग्राहक चन्दा (नेपाले मोह ४/, भारते—कं० रु० ३/) थन छ्वया हया दी वा स्थानीय एजेन्ट वा प्रचारकयात बुझे याना बिया दी। ग्राहक चन्दा याकनं बिया दीगु निंतिं जिपिं विशेष प्रार्थी, गुकिं याना छित केगु अंक नं छ्वया हये फइ। कौलां ग्राहक चन्दा फुइपिन्त नं ग्राहक चन्दा फुइगु खँ सुचित यानागु दु। नापं थ्व नं सुचित याना च्वना, सूचना थ्यंका नं ग्राहक चन्दा बिया मदिल धाःसा पत्रिका छ्वया हयेगुली 'धर्मोदयं' थःत असमर्थ हे भाःपी।

—व्यवस्थापक 'धर्मोदय'
४,रामजीदास जेटियालेन, कलकत्ता—७

झीगु मज्यूगु चाला झझं कम जुया वःगु दु, ज्यूगु चाला वृद्धि जुया वया च्वंगु दु। ज्यूगु भिंगु चाला वृद्धि यानावं थंकेमाः, मज्यूगु मभिंगु चाला मदयेकावं वनेमाः। अले थौं छपौगु न्हि-पौ 'नेपाल भाषा पत्रिका' कन्हे निपौ जुइ, थौं ऋतु-पौ जुया च्वंगु 'नेपाल' कन्हे लय्-पौ जुइ, 'धर्मोदय' तु पाक्षिक यायेगु जिमि विचा हे मदु, थ्व झझं बांलाना हे जक वनी, पिहाँ मवया च्वंगु 'पासा' पिहाँ वइ, पिहाँ वः मवः हे सी मदुगु 'थौंकन्हे' नं बांलाक पिहाँ वइ, 'कलाकारं' न्ह्याबलें कलाया विवेचन याइ। हर्षया खँ खः, थौं थ्व अंकं 'धर्मोदय' गुइँ धन। आगामी अंकं झिदेँ च्वनी। उकिं गुदँया प्रत्येक पत्रिकां, प्रत्येक पन्नां, प्रत्येक पंक्ति, प्रत्येक आखलं धर्मोदय सभा पाखें, प्रकाशक पाखें हर्ष, प्रेमं, अन्तकरणं लेखकपिंत, प्रचारक व एजेन्टपिंत, ग्राहकपिंत, पाठकपिंत धन्यवाद बिया च्वंगु—धन्यवाद !

"धर्मोदय" सभाया सदस्य जुया प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलनया स्वागत समितिया साधारण सदस्ये दु थ्याकः झासँ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलनयात जापानी प्रतिनिधि

यें। वइगु १५ नवम्बर १९५६ तदनुसार कार्तिक ३० गते २०१३ सालस जुइगु प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलने भाग कायेत जापानं पीम्हेसिगु छगू प्रतिनिधि मण्डल वइगु समाचार दु। थ्व ४० म्हसिगु प्रतिनिधि मण्डले जापानया ततःधंपिं विहारया नायः व गुरुपिं, विश्व विद्यालययां प्रोफेसरत, सम्पादकत, चित्रकारत व उद्योग तथा वाणिज्य मंत्रालययां सेक्रेटरी पार्लियामेण्टया मेम्बरत नं दइ। थुकिं अतिरिक्त जापानी बौद्ध महिला संघया विशिष्ट बौद्ध महिलापिं दइ। समाचारे धया तःगु दु, वइगु नवम्बर १२ तारीख तकं थुपिं प्रतिनिधि मण्डल काठमाण्डू थ्यनीगु धापू दु। समाचारे हानं ज्ञात जूगु दु, 'नेपाल भाषा पत्रिकाय्' छुं दिन्ह्यो प्रकाशित लंका व नेपालया दथुइ वैमनस्यता हइगुथें जागु छगू समाचारया प्रकाशने खेद प्रकट याःगु दु।

सिंगापुरया प्रतिनिधि

वंगु आश्वीन १ गते प्रसारित जिमि सभाया समाचारे धया तःगु दु, विश्व-बौद्ध सम्मेलने भाग कायेत सिंगापुरं १८ म्ह मनूतयेगु छगू प्रतिनिधि मण्डल वइगु खबर धर्मोदय सभायात वःगु दु। थ्व प्रतिनिधि मण्डले सिंगापुर चाईनिज बौद्धपिनि प्रमुख मठया नायःत, सम्पादकत, प्रोफेसरत व भिक्षुपिं दइ। मण्डले मिसापिं १५ म्ह दइ। थ्व प्रतिनिधि मण्डलं नेपालया बौद्ध तिर्थस्थानं अतिरिक्त संस्कृत बौद्ध ग्रन्थ स्वयेगु नं अभिलाषा व्यक्त याःगु दु। हानं धर्मोदय सभां नेपालया बौद्ध मात्रपिसं थुपिं अतिथिपिनित संस्कृत बौद्ध ग्रन्थ स्वयेगु अवसर व सुविधा प्रदान याइगु आशा याःगु दु।

त्रिशुली जिल्ला व्यापी बौद्ध सम्मेलन

धर्मोदय सभा पाखें वःगु छगू समाचार पाखें ज्ञात जूगु दु, पश्चिम १ नं० त्रिशुलीस्थित सुगतपुर विहारे भिक्षु धर्मालोक स्थविरया सभापतित्वे श्री सुगतपुर बौद्ध मण्डलया तत्वावधाने छगू जिल्ला व्यापी बौद्ध सम्मेलन थ्व हे आश्वीन ५ गते (पुन्ही) खुनु याइगु दु। समाचारे थ्व नं धया तःगु दु, थ्व सम्मेलने जिल्लाया फुक विहार व गुम्बाया बौद्धपिसं भाग काइ, हानं थ्व सुगतपुरया इतिहासे सर्व प्रथम जिल्ला व्यापी बौद्ध सम्मेलन जुइ। अले नेपाले जुइगु सम्मेलने थ्व बौद्ध सम्मेलनं थःगु प्रतिनिधि व आवश्यक स्वयम सेवकत छवया हइ।

चोभाले त्वाथः निर्माण

यें। चोभाः कच्छपाल पर्वते श्री आनन्दादि लोकेश्वरया त्वाथः साइज १८६३" × ८" त्वहँयागु जनताया श्रमदान व चन्दा द्वारा निर्माण कार्य जुल। समाचारे धया तःगु दु, थुकी स्वीद्वः श्रमदातां भाग काल, भिंखद्वः दां खर्च जुल। तर थ्व आः तकं पूर्ण मजूनि, उकिं श्री आनन्दनाथ—सफाइ—सेवा संघ पाखें सकसिकें श्रमदान व चन्दाया अपील याना थ्व ज्या पूर्ण यायेगु निंतिं न्ह्यन्यूगु दु। समाचारे सेवा संघ पाखें नकली संघं होशियार जुया आर्थिक सहायता बीगु नं धया तःगु दु। संघया मेगु उद्देश्य त्वाथः निर्माण मूलं निसें सिंह ढोका तक जुइवं स्वास्थ भवन आदि दयेकेगु खः।

गुँला धर्मदेशना

समाचार प्राप्त जूगु दु, सदांथें थुगुसी नं विहार विहारे लच्छिकतक धर्मदेशना जूगु बांलाक समारोह याना सिध्येकल। यें श्रीघले च्यान्हुइ छको सदां धर्मदेशना जुया हे च्वंगु खः, तर गुँलां विशेष प्रकारं भिक्षु सुबोधानन्द स्थविरया पाखें जुल। यले श्री सुमंगल विहारे न्हिन्हि लच्छिकयंक धर्मदेशना सुथे सुथे भिक्षु प्रज्ञारश्मि पाखें जुल। समाचार थ्यंगु दु, यलया स्थविरपात्र महाविहारे नं भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर पाखें गुँला लच्छि धर्मदेशना जुल, वथें हे तानसेने स्थानीय आनन्द विहारे भिक्षु शाक्यानन्द स्थविर पाखें जुल।

सम्मेलनया ब्यले लुम्बिनी नाटक

समाचार प्राप्त जूगु दु, प्यंगूगु विश्व-बौद्ध सम्मेलनया प्रोग्राम कथं २०, २१ नवम्बरया निन्हुया सम्मेलन लुम्बिनी जुइगु ब्यले तानसेनया ज्ञानमाला संघ पाखें 'सिद्धार्थ' नाटक अभिनय याइ। समाचारे ज्ञात जूगु दु, थ्व ज्ञानमाला संघया प्रस्ताव धर्मोदय सभा पाखें सधन्यवाद स्वीकृत जुल।

तानसेनया ज्ञानमाला संघ

समाचार प्राप्त जूगु दु, तानसेनया छगू बल्लागु सामाजिक व धार्मिक संस्था ज्ञानमाला संघया कार्यकारिणी चुनाव वंगु गुँला धर्मदेशनाया समाप्ती गुँला पारुया उत्सवया सिलसिलाय तुं जुल। न्हूगु कार्यकारिणी नियुक्त थुकथं जुलः—

सभापति—श्री प्राणप्रसाद उपासक
उप-सभापति—श्री बुद्धराज वज्राचार्य
मंत्री—श्री प्रेममान शाक्य
सहायक मंत्री—श्री लालकाजी वज्राचार्य
कोषाध्यक्ष—श्री सानुकाजी नीरकाजी।

Printed and Published by—Sri Maniharsha Jyoti Treasurer, Dharmodaya Sabha at Jyoti Printing and Publishing Press, 4, Ramjidas Jetia Lane, Calcutta-7.

Downloaded From http://www.dhamma.digital